

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

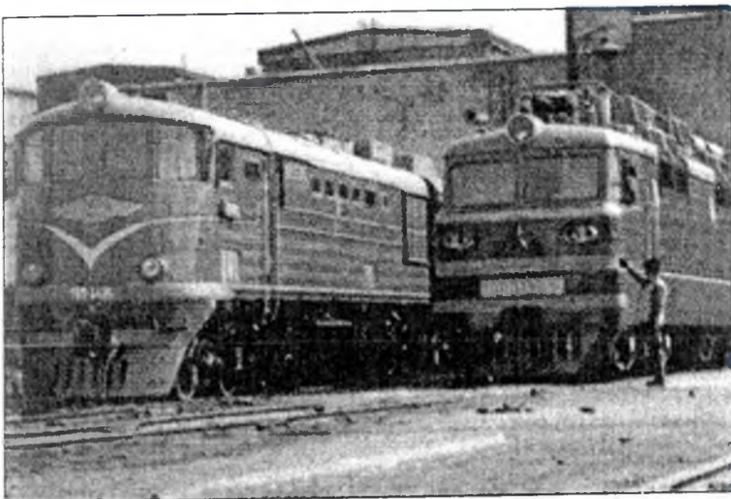
2003
августын
2
Суббото
№ 17(128)
(20790)

Нажарай һүүл
шарагшан
хонин
харын
4
гарагай
7

Бурятия

Августын 3 - Түмэр замшанай үдэр ОБЩЕСТВЫН ХҮГЖЭЛТЭ ТААНАДАЙ АЖАЛТАЙ СЭХЭ ХОЛБООТОЙ

Мэргэжэлтэ хайндэрөөр - Түмэр замшанай үдэрөөр Буряад Республикын Арадай Хурал Таанады - Түмэр замтай транспортын хүдэлмэрилэгшэдые үнэн зүрхэнһөө халуунаар амаршална.

Түмэр замаар хүнүүдые болон ашаа зөөнгүйгөөр, общество хүгжэхэ аргагүй байна. Буряад ороной дэбисхэр дээрэ зуугаран жэлэй урда тээ түрүүшын поезднууд бии боложо, Зүүн Сибириин түмэр замаар улад зоной ябалгада, ашаа зөөлгэдэ айхабтар ехэ нүдөө үзүүлээ һэн. Тиихэдэнь хэдэн арбаад мянган хүн ажалтай болоһон, нуудал байдалайнгаа шухала асуудалнуудые амжалтатыйгаар шийдхэжэ эхилһэн байгаа.

Мүнөө экономикын шухала халбари айхабтар орёо шатада ороод, ажaxy эрхилэлгын шэнэ шатада гарахые оролдожо байна. Энэ шатын богони болзорто амжалтатыйгаар дүүрэхыень хүсэнэбди. Энэ ушар манай обществодо улам хурдан түргэнөөр, эршэмтэйгээр хүгжэхэ арга олгохол.

Буряад Республикын Арадай Хурал бүхы түмэр замшадта, тэдэнэй гэр бүлэнүүдтэ ехэ зол жаргал, элүүр энхэ ябахыень, ажалдаа, хуралсалдаа шэнэ зохёохы амжалтануудые туйлахыень хүсэнэ.

Таанадта эгээл эрхим хайниие хүсэнэбди!

Буряад Республикын
Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ
А.Г.ЛУБСАНОВ.

ЭРХҮҮ ХОТЫН АЖАБАЙДАЛҺАА

Энэ жэлэй эхилхэ хабарһаа Эрхүү хотодо бороогүй, гал аюул хүжэрэн, түймэр газар газарнуудаарнь ехээр носоо. Мүнөөшье хотодо орогшо - Ленинскэ, Куйбышевска, Кировска болон Свердловска районууд, микрорайонууд уняар мананда дарагдан хушагданхай.

Саашанхи хонин: наймаанай хуушан машинууд, манай Улаан-Удынхидэ орходоо үнэгүй, шэлэхэ наа, олон. Мяханай сэн, магад бэшэшье юумэн ехэ үнэтэй бэшэ хэбэртэй. Харин хитад гүрэнэй хубсаһанай сэн, манайхитай адли бэшэ, хоёр дахин дээгүүр ха.

Уран зохёолшодойнь ажабайдал ехэ хайн, газетэ,

журналнуудые гарганашье машинуудтай, сотово-телефонуудтай, буряадайхидһаа багахан дээгүүр гэхэдэ, алдуугүй ха.

Ажал аргань элбэг, салин түлбэринь хоёр-гурба дахин дээгүүр. Гэр, байра худалдаань адлишье, зарим нэгэн тоно дээгүүр, ехэ сэнгүүдые табина. Хамтын байра, хүнэй байрадо орохо түлбэринь тон адли. Россия гүрэнэй элдэб республика хотонуудһаа дээдэ тусхай дунда хургуулинуудта оюутад болохоёо ерэнэн хүбүүд, басагад олон. Хүдөө шотагуудаарнь үбһе абалган эхилэнхэй.

Амгалан БУДАЕВ.

«Үхибүүн бүхэниие хургуулида эльгээхэ!» гэнэн социально-хуралсалай түлэб

Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэй «Социальна арга хэрэгсэлнүүд» гэнэн кафедра болон тэрэнэй үндэһэ хуури дээрэ байгуулагдаһан «Энэрхы сэдхэл» гэнэн нийтын буян үйлэдэлгын жаса 2003 оной августын 4-һөө 20 болотор «Үхибүүн бүхэниие хургуулида эльгээхэ!» гэнэн түлэб бээлүүлхээр бэлдэжэ байна.

Энэ ябуулга нимэ зорилгонуудтай:

- хүүгэдэй тусхай шэглэлтэй эмхи зургаануудай асуудалнуудта олонийтын анхарал хандуулаха;

- Улаан-Үдэ хотын интернат хургуулинууд болон хүүгэдэй байшануудта хүмүүжүүлэгдэжэ байдаг үхибүүдые хуралсалай хэрэгсэлүүдээр хангаха.

Республикын социальна халбарин эмхи зургаануудай гол асуудал юуб гэбэл, мүнгэ муугаар номололго болоно. Хүүгэдэй олонхи байшануудта, интернат хургуулинуудта саарһа гуурһан дугалдана, спортын хэрэгсэл үгы байна, материально-техническэ үндэһэ хуури тон муу. Энэ түлэб мэдээсэлэй-хуралсалай шэнжэтэй юм. Улаан-Үдэ хотын тусхай шэглэлтэй хүүгэдэй эмхи зургаануудай асуудалнуудта олонийтын, тусхайлбал, гүрэнэй, аралжаа наймаанай болон бусад эмхи зургаануудай анхарал хандуулаха гэнэн зорилготой. Манай хотын хүүгэдэй 9 байшанда, интернат хургуулида саарһа гуурһа болон ном сударнуудые худалдажа абаха мүнгэ суглуулаха талаар марафон үнгэргэхөөр түсэблэгдэнэ.

Энэ ябуулга хадаа 2003-2004 онуудта түсэблэгдэһэн үргэн хэмжээнэй социальна ажалай эхин болохо зэргэтэй.

К.СИДОРОВ.

ГРАНТ ЗОХЁОХО БЭЛЭН БЭШЭ

Нинслэл Улаан-Үдэ хотодо гурбадахи жэлээ залуу багшанарай клуб ажаллана. Тиин хотын багшанар сугларжа, хонирхолтойгоор сагаа үнгэргэдэг болонхой.

Мэнэ хаяхан залуу багша (хотын 14-дэхи хургуулиин хүгжэмшэн) Туяна Баировна Сацабкина "Залуу гэр бүл" гэнэн грант-проект зохоһон байна. Тус проект соогоо Туяна Баировна залуу гэр бүлын гэшүүдэй бэе бээдээ хандалга, яагаад сагаа үнгэргэхэб гэнэн асуудалнуудаар гол анхаралаа хандуулан юм. Энэ ажалын үндэр сэгнэлтэдэ хүртэжэ, залуушуулай хэрэгүүдэй талаар, физическэ культурын болон аяншалгын комитедээр мүнгөөр номололгодо юм. Тиин залуу багшанарай клубай гэшүүд

(хамтадаа 13 бүлэнэр) Дээдэ Онгостойн хүүгэдэй амаралтын газарта сэнгүү зохидоор сагаа үнгэргэһэн байна. Хабаадагшад бэлэг сэлэгүүдээр, хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа.

"Грант бэшэхэдэ, хэр хүндэб?" - гэжэ залуу багшаһаа асуубаб.

"Түрүүшээр хэсүүшэгшье, хүндэшье байгаа. Харин бүхы клубаймнай гэшүүд намда хамһалсаа, - гэжэ Туяна Баировна хэлээ.

Янжама ЖАПОВА.

Пивын шанар элирүүлэгдээ

Манай эндэ олоной үзэмжэдэ дурадхадха «Бурятхлебпром» ОАО-гай, «Верхнеудинское пиво» гэнэн ООО-гой «Козлов» гэнэн үмсын олзын эрхилэгшын болон бусад регионуудһаа ердэг элдэб пивын шанар үзэлгын конкурс эндэ хая үнгэргэгдэб.

Дэлхэйн бүхы дегустаторнууд энэ шалгалтын үедэ ондо ондоо талагууд соо, бэе бээ харангүй пивээ үзэхэ ёһотой. Улаан-Үдэдэ пивын амта үзэлгын конкурсдо тиимэ шанга журам сахигдаашьегүй наа, эрилтэ ехэтэй конкурс болоо. Буряадай стандартизациин ба метрологийн түбэй, гүрэнэй худалдаа наймаанай инспекциин түбэй экспертүүд пивын амта үзэһэн байна.

«Эгээл хайхан амтатай» гэнэн номинацида «Балтика-№5 Золотое» гэнэн Тульскиин пиво шанадаг «Балтика» заводой үйлэдбэрийн продукци

түрүү хуури эзэлээ. Тэрэнтэй «Клинское Светлое» гэнэн Омск хотын «Росса» ЗАО-гай пиво түрүү хуури хубаалдаа юм.

«Бородин» гэнэн предпрятя, «Балтика - Улаан-Үдэ» ОАО-гойхид манай эндэ эдэнэй пиво худалдадаг байна.

Шүүлгэгдээгүй пивэнүүдэй дундаһаа «Верхнеудинское Светлое» (ООО «Верхнеудинское пиво» үйлэдбэрилэгшэ), «Стимул Светлое» (Бурятхлебпром ОАО-гой) гэнэн пивэнүүд хайн шанартай гэжэ элирүүлэгдээ. Дегустаторнуудай үзэмжэдэ янза бүрийн пиво дурадханаһанайнгаа түлөө Е.М. Лосевой үмсын предпрятя тусхай диплом хүртөө. «Эрхим дизайн» гэнэн диплом «Балтика-№5 Золотое» пиво үйлэдбэрилэгшэдтэ барюулагдаа.

С. НАМСАРАЕВА

ХЯЛХА ХҮҮХЭН БҮРЯАД ЗАЛУУ ХОЁР

Норпол ОЧИРОВ

(Үргэлжлэл. Эхинийн шилийн
12-ой гугарта).

Театрта наадаха уянгын туужа

НААДАХА НЮУРНУУД:

Сарантуяа - халха хүүхэн
Чимитсари - буряад залуу
Бальжад хүгшэн - Чимитсариин хүгшэн эжы
Борбоод үбгэн - Чимитсариин хүгшэн аба

Манай үгэрнүүдэй үйлэ ябадал

ХОЁРДОХИ ҮЙЛЭ

1

Мүнөөхил хандали гээрээ
Чимитсари нууна.

Саанаһаань Сарантуяа
үзэгдэнэ.

Сарантуяа(Холоһоо гараараа
занган амаршална. Хажуудань
ерэхэдээ, хасарын таалана).
Уучлах л болооч.

Чимитсари: Шамай хүлээжэ
нуухада, намда сэдхэлэй
жаргал, сээжин баяр. Ерэхыеш
харахадаа, зосоомни наран
гараһан шэнги байдаг.

Сарантуяа: Сайхан үгд чинь
баярлана. Чи үнэхөөр надад
сэтгэлтэй болох шиг байна.

Чимитсари: Сэдхэл түрөөб,
дурлааб гэжэ би шамда хэдэн
үдэр хэлэжэ байнаб.

Сарантуяа (энеэжэ). Би
сонсожол байна. Сонсоход
аятайч байна. Би ч гэсэн цээжин
дотроо сэтгэл цэцэглүүлжил
байна. Цээжинд минь баргар хар
эсхүүд бүргэр бор үл бөөгнэрнэ
биш шүү дээ. Бас л саруул нартай
өдөр мандах шиг болдог. Гэхдээ
хайрын сэтгэл миний дотор
бушлуу түргэн биш, аажимхан
аяндаа төрдөг янзтай. Энэ анхны
аяг зангийн минь онцдог байж
болно. Чи надад битгий гомдо.

Чимитсари: Тездэ ши
таалуулахшгүй үнгэрүү бээ
баринги, хэтэрхы хибсагар
басаган янзатай байнаш.

Сарантуяа: Заавол үнсэх
хэрэгтэй шаардлагын байвал
үнсөөддээ. (Нюдөө аняад, хүлээжэ
байна. Чимитсари гүмүүхэнээр
уралын таалана. Энэ үедэ
хажуугаарнь басаган хүбүүн хоёр
үнгэрнэ, таалалдажа байһан
залуушуулые харахадаа,
басаганинь үлүү дүтөөр
хүбүүндээ няалдан, саашалнаг,
Нюдөө нээхэдээ, Сарантуяа
холодожо яһан залуушуулые
харана). Пэх! Яасан эвгүй юм вэ?
Мань үнсэлсэж байхыг хүмүүс
харсан юм уу?

Чимитсари: Энэш хотын хоёр
инагууд гэшээ. Өөһэдөө нэгэ тээ
сүлөө газарта, баһа нэгэ иимэ
хандали дээрэ гү тааладажа
байһанаа бодоод, ябажа болоо.

Харана гүш, басаганайнь
хүбүүндээ няалдахые? Манай
агуухелэ зурааша Цэрэнжаб
Сампиловай «Талын хоёр
инагууд» гэжэ зураг байдаг.
Улаан буурал үндэр моритой
залуу эрэ эмээл дээрээ
нүүжэлдижэ нуугаад, хажуудахи
эхэнэр тээшээ харан, аргагүй
халуунаар нэгэ юумэ хөөржэ
ябаха. Буурал моринийнь уга
хүзүүгээ хажуу тээшэнь хаян,
тээс ядангаар тээгэлжэ ябаха.
Хажуудань сагаан моритой залуу
эхэнэр эмээл дээрэ ябахыа сэхэ
нуугаад, энеэбхилэн шагнажа
ябаха. Хоюуланайнь нюурнууд
баяр жаргалаар дүүрэн
шэнжэтэй, инагай тэнигэр
дорюун сэдхэлээр билтаржа
ябаха. Хубисхалай урда эгээл
нимэ залуушуул буряад
нотагуудта байгаа.

Сарантуяа: Чи чинь яг урлаг
судлагч шиг тайлбарилж байна.
Уран зураг, урлаг судлагсанг юм
уу?

Чимитсари: Зорюута
шудалһан юумэн байхагүй.

Юрэл буряадай байдалыг
ойлгож, зүбөөр байһан соонь
харуулан зохёолнууд сэдхэлдэ
дүтэ байдаг. Уран зохёолдо Хоца
Намсараев, уран зурагта
Цэрэнжаб Сампилов гэхэ мэтэ.

Сарантуяа: Надад ч гэсэн
монгол залуучуудыг сайхнаар, зан
авирыгнь, түхэл царайг нь зөвөөр
харуулсан зохиолууд таатай
байдаг.

Чимитсари: Тиигэбэл бидэ
хоёр адли, өөрынгөө үндэһэн
яһатанай абари зан, улмажалал
заншалыень сэгнэдэг үзэлтэй
болонобди.

Сарантуяа: Үзэл таарвал сайн
байна.

Чимитсари: Бидэ ганса зохёол
урлал үнэлхэдөө бэшэ,
ажабайдалые, зоной амидаралые
ажаглахадаа, үнгэтэ юртэмсые
үзэхэдөө, үзэл таараха ёһотойбди.

Сарантуяа: Би чиний нүдөөр
буриадыг үзэдэг, сэтгэл заншилыг
нь ойлгодог болох дуртайл байна.

Чимитсари: Энэ сэдхэлш
үнэн зүрхэнһөө үндэрөөр
сэгнэжэ, өөгшөөжэ дэмжэжэл
байнаб. Шамда баяр хүргэнэб.

Сарантуяа: Өчигдэрын
концерт надад их л сайхан
санагдсан. Танд сайхан хоолойтой
дуучид маш олон болжээ.

Чимитсари: Базарсадаев,
Дашиев, Бороев, Шойдагбаева,
Цыдыпова, Дашицыренова
мэтын хайхан дуушадай бии
болоходо, эдэш тэдэниие
дуурагаад, нурана. Һайн
дуушадай нэрэ суу үндэр болоо.
Тиигээд лэ залуушуул олоороо
дуунай хургуули хэнэ.

Сарантуяа: Манд ч бас л
Жаргалсайхан, Уртнасан,
Хавлаш, Долгор гээд сайн дуучид
бии л дээ. Гэхдээ танайх шиг
олон биш.

Чимитсари: Театрай байгаа
хада эдэш дороол бии болохо...
Зай, эндээл минн нуужа
байһаар, Үдын урда бэе минни
магазин ошоё. Би дүү
басагантайгаа шамайе
танилсуулһуу.

Сарантуяа: Чи чинь бүр өөрийн
дэлгүүртэй залуу юм уу?

Чимитсари: Ехэ дэлгүүр
магазинш гэхээр бэшэ, нэгэ
багахан контейнершүү юумэн
биш дээ. Дүү басагани тэндэ
нүхэртээ ажалладаг. Би
хуудалдаха юумынь оложо
үгэдэгби.

Сарантуяа: Юунаймаалдаг юм
тэр мухлагт чинь?

Чимитсари: Киоскые мухлаг
гэдэг юм гү?

Сарантуяа: Тийм.

Чимитсари: Элдэбын эдээ
хоолой зүйл. Бага сага ангай арһа
олзошолдогби.

Сарантуяа: Наймааны хөлд
урагшатай сонин залуу юмаа чи
чинь.

Чимитсари: Тиимэш
урагшатай бэшэб, зүгөөр
хубингаа хэрэгсэл хангадагби.

Сарантуяа: Дүүтэй чинь дараа
танилцъяа. Одоо мань гуанзанд
очиж хоол идъяа. Би чамайг
монгол хоолоор дайлан ч даа.
Буриад хоолоор дайсан ч даа.

Чимитсари: Заа, тиел даа.
Хоюулан бодоог ошоно.

2.
Тэрэл хандали гээрээ нуунаг.
Чимитсари: Дүү басагани
шамайе ехэл өөгшөөгөө. Ямар
зулгы зохидхон, залуухан,
сэбэрхэн монгол басаган гэшшэб
гэнэ. Ши буряадай дунда суутай
боложо эхилбэш.
Сарантуяа: Их цуутай болоход
сайтай бишэч дээ.

Чимитсари: Алдар суутай муу
юумэниинь хаана байгаа юм?

Залуушуул хуул суурхаха гэжэ
оролдодог ха юм. Зариман сэбэр
хайханаараа суурхадаг. Нүгөө
зариман онсо шадабаряараа
суурхадаг. Тобшолон хэлэхэдэ,
хуул алдар суу жүрөөдэһэн
байдаг.

Сарантуяа: Заавол цууд гарья
гэжэ би хүсэхгүй байна.

Чимитсари: Тиибэлшини элдэб
зоноор шамайе танилсуулһаа
болихом. Илангаяа нүхэдһөө
нюужа ябахаб. Шамда хуу
дуралшаха. Тиихэдэнь би
жүтөөрхэхэб.

Сарантуяа: Хардаха гэжэ уу?
Чимитсари: Хардаха гэшшын
буряадууд ондоогоор ойлгодог.

Худалаар хардаха гэхэ, хүниие
дэмы иимэ тиимэ гэжэ зэмэлхые,
гүрдэхые хэлэхэ.

Сарантуяа: Би жүтөөрхэхэ
гэсэн үгийг чинь мэдэхгүй
байлаа.

Чимитсари: Ородоор
ревновать гэхэ.

Сарантуяа: Тэгж би мэдээгүй.
Маңда хардаха гэдэг.

Чимитсари: Бишье мэдэдэг
болобоб. Элдэб эрэшүүлээр,
залуу хүбүүдээр шамайе
танилсуулбал, хардажа зобохоб.

Сарантуяа (энеэжэ). Тэгвэл
битгий танилцуулаач.

Чимитсари: Мэдэдэг болоо
хадаа болгоохоб. Хоюулаал
ябахадамнай маңда уйтай бэшэ.
Иигээд этнографическа музей
ошохобди. Удаадань Байгал
ошохобди.

Сарантуяа: Угсаатны зүйн
музей чинь хол юм уу?

Чимитсари: Хотододүтэ. Дээдэ
Хуһата гэдэг газарта. Тэндэ Еши
Лодой Римбүүшын дасан байха.
Сарантуяа: Улаан-Үдын
орчингийг мэддэг болохд надад
сонин лэ байна.

Чимитсари: Бидэ хуу
ябахабди. Хэжэнгэ ошохобди.
Тэндэ ехэ субарган байха. Ши
Байгал ошожо үзэһэн юм гүш?

Сарантуяа: Угы ч дээ. Би хаач
яваагүй.

Чимитсари: Хото соо уран
зурагай музей байха. Тэндэ
минни хэлэдэг «Талын хоёр
инагууд» гэнэн Сампиловай зураг
үзэхэбди.

Сарантуяа: Сайхан лэ байна.
Чиний оролдолго тусгаар би
Буриад орниг мэддэг болохонь
ээ.

Чимитсари: Буряад оронтой,
хамаг суутай газарнуудтай би хуу
танилсуулһаб. Хоёр гурбан
үдэрэй сүлөө олоо һааш,
Түхэнэй аршаанш ошоходомнай
хамаагүй. Нэгэ тээшээ үдэрэй
ябадал хэрэгтэй. Долоон зуу гара
модо. Саяан уулын саһата
сарьдагуудые харахаш. Эндэ
ойрошог, Сэлэнгын райондо,
Галуута, Сурхайта гээд нуурнууд
байха. Тэндэ ошожо амарха,
уһанда ороходо болоно.

Сарантуяа: Би аав ээжтэй
Хөвсөл нуур очиж үзсэн юмаа.
Их усан Гэдгийг тэндэл үзлээ.
Сэлхэдэ би тийм сайн биш. Зуу,
хоёр зуу метрын газарт л сэлинэ.

Чимитсари: Бишни тиимэ холо
тамаржа шадахагүйлби.
Сурхайта нуур ошобол, хүлөөр
эрьюулдэг онгосо абаад,
хойноһоошни дахажа ябахаб.

Сарантуяа: Тэгвэл би санаа
амар сэлхэнэ ээ. Шингэхээ
санабални аврах хүн ойрхон явах
болно.

Чимитсари: Хажуудашнил
хүлөөрөө катамаран онгосо
эрьюулжэ ябахаб. Эсэхэдээ
дээрэнэ гараад, амархадаш
болоо.

Сарантуяа: Тэгвэл би нуурыг
чинь хөндлөн сэльжэ гарах нь ээ.
Чимитсари: Нуурые гаталжа
ядахагүйш. Нэгэ эрвөөнэ нүгөө
эрвэ хүрэтэр хоёр модо
болохогүй.

Сарантуяа: Тэр ч даан хол
байна. Би нуурыг гаталж
чадахгүй. Амраж байгаад, табан
зуун метр, хагас мод гатална.

Чимитсари: Тэрэшил намда
холын зай. Ши уһанда бэрхэ
нүрхэй басаган байнаш.

Сарантуяа: Усч гэжэ болохгүй.
Хэдэн мод сэльдэг хүүхэд байдаг
шүү.

Чимитсари: Маңдаал шишье,
тэдэшые уһаша, уһанай лусуудтал
адли хүүхэд гэшшэт!

Сарантуяа (энеэжэ): Загас
сүүлтэй усны лусууд гүүлсэн
хадаа сэлхэл болно даа.

Чимитсари: Би шамайе
бахархан хайхашаан хаража
жаргахаб.

Сарантуяа (энеэжэ). Эмэгтэй
хүнийг урамшуулжа ярихдаа чи
чадмар залуу юмаа.

Чимитсари: Эмэгтэй хүниие
хайхашааха, зохидшоохо,
хайханинь дурдажа хэлэхэ,
хаража жаргаха хэрэгтэй. хайхан
эхэнэр нюдэнэй хужар гэшшэ.

Сарантуяа: Бие биеэ
магталлаж суунхаар нэгэ тийш
очье. Нөгө уран зургийн музей
гэдэг чинь хол уу?

Чимитсари: Холо бэшээ. Энэ
хотын түбтэ.

Сарантуяа: Тэгвэл очье.
Чимитсари: Ошоно даа.
(Ульгамаар бодоно).

Хоюулаа доодо гугамжа руу
бууна.

3.

Мүнөөхил хандали гээрээ
нууна.

Сарантуяа: Сурхайт нуур гэдэг
газар чинь усанд оймохд их
сайхан, аятай газар байна. Усны
ёроолд, хөөвөнд элсэн, гишгэхэд
зөөлхэн.

Чимитсари: Амаралтын
үдэрнүүдтэ хотын зон олоороо
тэндэ ошодог. Баруун зрьедэнь
Ехэ хургуулиин спортын база,
амаралтын байшан, столово
гуанзан байха.

Сарантуяа: Хүмүүс олон,
хүхюүтэй зугаатай газар шиг
байна.

Чимитсари: Элхэн дээрэ
хэбтэжэ, бээс наранда
шараашад, волейбол бүмбэгөөр
наадаашад олон бэшэ гү?

Сарантуяа: Надад таатай
зугаатай санагдсан. Би сайхнаар
амаржээ.

Чимитсари: Һанаандаш
таараал наа болоо, би баярлажа
байнаб.

Сарантуяа: Чи надыг
баярлуулж өөрөө баярлана.

Чимитсари: Мүнөөдөө энэ
миний гол зорилго болоно.

Сарантуяа: Би маш эхээр
баярлалаа. Энэ ачын чинь яаж
хорюулахаа мэдэхгүй байна.

Чимитсари: Гансал харюу
байха. Таалахымни зүбшөөхэ
ёһотойш.

Сарантуяа: Би зөвшөөрч
байнаш дээ. Үнсэхэд чинь болно.
(Нюдөө аняад, нюураа
дүтээлүлнэ).

Чимитсари: Энээнһээ ондоо
харюу намда хэрэггүй. (Дүмүү
зөөлхэнээр таалана). Ши намда
дадажа байгаа юм гүш?

Сарантуяа: Дасах нь ч дассан.
«Энгийн хошууны чамдаа би
ингэтлээ юундээ даслаа даа хө»
гэсэн дуу биш дээ.

Чимитсари: Нүгөө бадагынь
«Хариин хошууны чамдаа би
хайраа юундаа өглөө дээ хө» гэдэг
ха юм. Тездэ ши хайра дурала
үгөөгүй байнаш.

Сарантуяа: Бололцооны
зэргээр өгжил байнаш дээ.

Чимитсари: Тиийһэнни болоо.
Би шамда сээжин дотороо
баясанаб. Болломжын зэргээр
бэшэ, хэзээ нэгэтэ үнэн
сэдхэлһээ дүүрэн үгэхэ гэжэ
найдажа хүлээжэ байхаб.

Сарантуяа: Итгэл найдалаа
алдаж болохгүй.

Чимитсари: Зүб лэ юумэ
хэлэнш. Тон зүб.

Сарантуяа: Тэгж ойлговол чинь
сайн лэ байна. (Мүр дээрэнь
толгойгоо табин нэнгэнэ,
Чимитсари саашань болгоожо,
халта таалааг, тархиинь
эльбэнэ).

Чимитсари: Ши загаһа эдидэг
гүш?

Сарантуяа: Идэлгүй яхаб?

Чимитсари: Тиибэлшини
Байгал ошоод, омоли шородо
шаража эди. Ородоор на рожне
гэдэг юм. Галда дүтэ газарта
шоротой загаһа зоогоод, сонгожо
шарадаг юм.

Сарантуяа: Сонсоход сонин
лэ байна. Би тэгж шарсан загас
идэж үзээгүй.

Чимитсари: Тиибэл ошоё.
Үглөөдэр суббота...

Сарантуяа: Хагас сайн өдөр
би ажилтайч даа. Бүтэн сайн
өдөр болоно.

Чимитсари: Амаралтын үдэр
гү?

Сарантуяа: Тийм.

Чимитсари: Нүгөөдэр ошохо
гүбди?

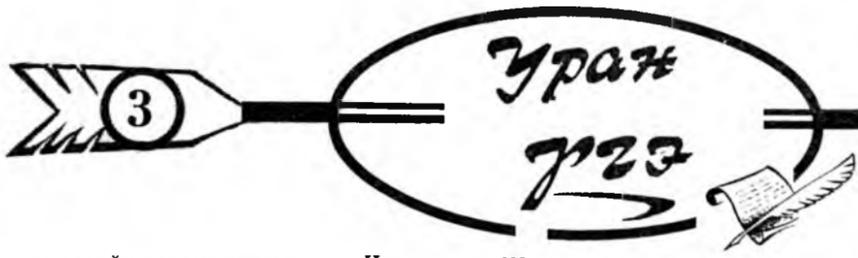
Сарантуяа: Тэгъеэ.

Чимитсари: Талын бэшэ,
хотынш бэшэ, далайн хоёр
инагууд болохобди.

Сарантуяа: Байгал тэнгис гүн
гэдэг шүү дээ. Хөвөөнөснь
харахад ёроолгүй гүн хар ус
байдаг гэдэг. Усанд орох бололцоо
байхгүй.

Чимитсари: Манай ошохо
газарта зуугаад метр хүртээр
үбдэгсөө, хүйһсөө гүйхэн
зрьедэнь жэжэхэн сагаан торгон
элхэн байха. Энхалуг гэдэг тосхон
ошохобди. Тэндэһээ дүрбэ
модоной газарта «Байгалай
долгинууд» гэдэг амаралтын газар
байха. Тэндэ хүнүүд Москваһаа
ерэдэг. Хоорондонь дүрбэ-табан
гэртэй бишыхан тосхон. Тэндэ
загаһа тушаажа абадаг пункт
байха. Тэндэһээ шүлэ шанаха,
шараха загаһаа олохобди.

«Байгал» сэтгүүлэй зуһалан гэжэ
хоёр гэр бии һэн. Мүнөө бии юм
гү, үгы гү, мэдэнгүйб. Тэдэнэй
харууланшантай танилби. Тэрэ
загаһа оложо үгэхэ. Эдихэ
загаһаа олохобди. Саахар шэнги
жэжэхэн сагаан элхэн дээрэ
хэбтээд, наранда бээс
шарахабди, уһанда орохобди.

Одоол далайн зэрлэг эрьсын заганаша хоёр инагууд болохобди. Хонохош гэе хаамнай, хонохо газар олдохо. Харуулшаниинь сэтгүүдэй ходо хоолон байдаг гэрнүүдэй нэгые нээжэ үгэхэ. Тэндэнь унгар, амхарта хуу байха. Үдэрөөрш бусажа болоно. Сэлэнгыге гаталхаа арбаад минута паром хүлээхэбди. Хүүргэ байхагүй. Бэшээрээ харгы найн, түргэн ерэхэбди.

Сарантуяа: Гүүр гэж уу?
Чимитсари: Тийм ээ. Гүүрешни буряадаар хүүргэ гэнэ.

Сарантуяа: Очье, очье, өвөрмөц юум үзнэ.

Чимитсари: Үбэрмүсэ гэжэ ямар юумээ хэлэнш даа?

Сарантуяа: Онц онцлогтой, их дэлгэрсэн биш, сонин юумыг тэгж хэлнэ.

Чимитсари: Олоной дүжэртэр булганай хүртээл болоогүй, шэхэнэй шиир таһалангүй хэлэгдээдэг бүгдэндэ мэдээжэ бэшэ юумые гү?

Сарантуяа: Буриадаар чи өвөрмөц, ёстой сайхнаар, уран үгөөр тайлбарилнач даа. Ойлогж ядах юум нэг ч байхгүй.

Чимитсари: Тийгэбэл тэрэ үбэрмүсэ газараа ошожо харяа.

Сарантуяа: Бидуртай очно.

Чимитсари: Зүгөөр аяар нүгөөдэр болотор сагуды. Хоёр үдэр шамайе харангүй байха юм гүб?

Сарантуяа: Чи ажлаач хийхэе мартаад, надтай уулзажил байх юм уу?

Чимитсари: Уулзахадаа удаанаар уулзана бэшэдди. Уулзалгын хоорондо хэхэ юумээ хээ бээбэ даа... Тиибэлшни би үглөөдэр Мухаршэбэр ошоод ерэнүү. Нүгөөдэр үглөөнэй найман сагта ши бэлэн эндэе нуужа байгаарай. Дан ойрын бэшэ харгы хадань, эртэхэн гаранан дээрэ.

Сарантуяа: Тэг, тэг. Би ажилд чинь хохирол учруулах ёсгүй.

Чимитсари: Ши ажалдамни хохирол асарнагүйш. Урма зориг шангаруулжа, улам түргэдхэдэг түлхисэ болонош. Тийгэжэл ойлгоод ябаарай. ханаа сэдхэхээ бү зобоо.

Сарантуяа: Тэгвэл сайн байна. Сэтгэл минь амрах. Одоохондоо нөгөө хүртэл хагасья. Би хэлсэн цагт чинь бэлэн байна.

Чимитсари: (уралын таалан): Тийел даа, хайрата миний ханимни, хамагай найхан нүхэрни. (Бэе бээдэе гарараа зангалсан, хоёр тээшээ таран).

Сарантуяа: Сайхан амарсан уу?

Чимитсари: Сайхан даа. Зүүдэндэе шамайе үзэжэ хонооб.

Сарантуяа: Зүүдэндэ чинь үзэгддэг болов уу?

Чимитсари: Үзэгдээдэг болохоор үнинэйш. Зүгөөр урдань бүрүүлхэнээр үзэгдээдэг аад, үсэгдээр хүни тон элээр үзэгдөөш. Бидэ хүтэрэлдөөд, далайн эрьсын элхэн дээгүүр гүйлдээжэ ябаабди.

Сарантуяа: Тэр тэнгисын хөвөөгийн элсэн чинь яг чихэр шиг ёстой сайхан элсэн. Хувьдаа жаргалтай хүн тийм зүүд үздэг байхаа.

Чимитсари: Намнаа үлүү жаргалтай хүн энэ дэлхэйдэ байхагүй. Тэрэ жаргал ши намда үршөөн бэлгэдээш.

Сарантуяа: Чиний үгнөөс цээжин дотор наран мандах шиг болно.

Чимитсари: Нарын туяа дээрш наранай гэрэл нэмэхэ болтогой.

Сарантуяа: Даанч хэтэрхий гоёор хэлж дээ чи минь.

Чимитсари: Ши бидэ хоёрой харилсаан хэтэрүү юумэнһөөл бүрилдэхэ ёһотой. Хамаг үйлэ ябаданай, харгы замнай хэтэрүү гоё байха ёһотой. Хайрын сэдхэхэ, халуун дуран гэшшэ хамагы хэтэрүүлэн дэбэргэдэг, хайлуулан уяруулдаг сэдхэхэ гэшшэ.

Сарантуяа: Чи чинь бү яруу найрагчын маягаар хэлдэг болжээ. Ингээд шүлэг бичдэг болохонь ээ.

Чимитсари: Бэшэхэ сагай болоо хаа, бэшэнэл бээбди. Бэшэнһээ дортоо нэн гүбди?

Сарантуяа: Шүлгийн агуулгад орвол сайхан лэ байна.

Чимитсари: Орохош, орохош. Би шүлэг бэшэнэй хойноо шамда харуулааб. Модохир мохоо гэжэл бү наадалаарай.

Сарантуяа: Ямарч гэсэн чин сэтгэлийн гүнээс гарсан юум илхэн байдаг юм.

Чимитсари: Шүлэгтэ зоригжуулаа хадаа ши миний сэдхэхэе сүм эзэлхэн болонош. Үнэндөө бидшнэй нонин хоёр, одоол тэрэ шиний хэлэдгээр, үбэрмүсэ холбоотой зон боложо байнабди. Оңдо оңдоо обогой, хоёр ондоо хошуунайш хаа, үндэһэн түрэлхи хэлээрээ ойлголсонобди. Өөрэ юун хэрэгтэй юм? Инагай халуун сэдхэхэ мание ойртуулжа, үгэ хэлэнэй илгаае үндэһэгүй болгоно.

Сарантуяа: Яруу найрагчын хэлэндэ чи орж эхэлээ.

Чимитсари: Харана гүш? Хайрын халуун сэдхэхэ гэшшэ иимэ хүсэтэй юм.

Сарантуяа: Хөчтэйн чхөчтэй даа. Гэхдээ амьдралаас хөндийрүүлж холдуулах аюул байж болно. Аажимхан амьдралаа алдаж, борхон байдалаа мартаж болохгүй. Хэтэрхий хөөрвэл сүнс чинь салхинд хиисчнэ.

Чимитсари: Шиний хөөрхөн сэдхэхэе даража, доошонь газарта буулгадаг баһа нэгэ ёһоний, ондоо маягай шүлэгшэ, баридаг тэнсүүдэг хүсэн боложо эхилбш.

Сарантуяа (энеэнэ): Дахиад л бие биендээ хэтэрхий сайхан үг хэлэлцэж эхлэх нь ээ. Больёо даа.

Чимитсари: Миний сэдхэхэ хөөржэл байг, ши тийхэдэнь хөөргэн газарта бусажа баряад лэ бай.

Сарантуяа: Заа, тэгж хэлцье. Хэтэрхий хөөрүү даруу хоёрыг тэнцэлдүүлэх хөч болье!

Чимитсари: Ехэл зүйтэйгөөр хэлэнш, ханагдаагүйгөөр одоһон харуул нара шэнги нүхэрни.

Сарантуяа (энеэжэ): Яруу найргийн охь абьяас чиний сэтгэлээс гархаа болж дээ.

Чимитсари: Мүнөөдөө гараха янзагүйл байна. Гарахашгүй ха даа.

Сарантуяа: Яруу найргаа орхиж өөрэ юум ярилцья.

Чимитсари: Тийел даа. Газархаа таһардаггүй хүн хадаа ши эхилэ.

Сарантуяа: Байгал тэнгисын хөвөөнд элсэн дээрэ хэвтэхдээ юун гэснээ санаж байна уу?

Чимитсари: Хүсэд хананагүйлби. Юун гэхэн хүнби?

Сарантуяа: Оронго нотагтаа орон сууц барих санаатай гэсэн ч дээ. Чи гэрлэх гэж байгаа юм уу?

Чимитсари: Аа, тэрэ гү... Хүгшэдэйнгөө хажууда нэгэ зухалан, дачашуу юумэ бариха ханаатай юмби. Гэрлэхэ хаам, шил тэндэ эзэн боложо нууха ёһотойш. Тийжэ нууха гүш?

Сарантуяа: Саядаа хадамд гарч хүнтэй суух төлөвлөгөө надад байхгүй.

Чимитсари: Теэд тиймэ түсэб табихада ханаанай хэрэг ха юм. Би шамда дурадхал хэлэнб. Ши намда хадамда гара. Монголоор хэлэбэл, чи надтай суу. Ородоор хэлэбэл, гар зүрхэн хоёрыш гуйнаб.

Сарантуяа: Чи ямар амархангаар ийм хүлээгдээгүй дурадхал хэлдэг юм вэ?

Чимитсари: Дан бэлээр хэлэнш гэжэ гү? Шамтай танилсахадаа энэ ханаан сэдхэхэдэм түрөө. Тийгээд энэ бүхэ үдэрнүүдтэ энэ сэдхэхээ зүрхэндөө бөөмэйлжэ, яажа хэлэхээ бодожо, зориг ядажа ябааб. Мүнөө шиний өөрыншин асуухада, иимэ бэлээр өөрөөш мэдэнгүй хэлээрхибэ гэшшэб. Харан сасуу шамда дурлааб гэжэ хэлээ нэмнайб.

Сарантуяа: Чиний үгэнд би итгэж байна. Тэгвэч шууд хариу хэлж чадахгүйнш ээ. Аав ээж гэж байна. Тэд нараас зөвшөөрэл хэрэгтэй. Хувьдаач гэсэн би бодож шүүж үзэх ёстой. Чамд сэтгэлтэй болсноо шалгаж лавлах хэрэгтэй. Уучлаарай, одоохондоо хариу өгж чадахгүй байна.

Чимитсари: Бодож шалгажа үзэхыш, эжы абын зүбшөөл абахыш би хүлээхэб.

Сарантуяа: Заа, иигээд хоюулан тарья. Маргааш энэ л цагтаа уулзьяа.

Чимитсари: Тийхэл гэе хааш тийел даа. Үглөөдэр тэсэ ядан хүлээжэ байхаб.

Сарантуяа: Маргааш болтор баяртай. (Хасарын таалаад, саашаа ошоно.)

5
Үглөөдэрын тэрэл хангали дээрэ Чимитсари хууна. Саанаһаань Сарантуяа ерэнэ.

Сарантуяа: Надад чинь санагдаагүй учир тохиолдсно. Мань ажиллахдын амралтын журам өөрчлөгдөөд, заавал одоо гар гэжэ дарга шаардлага тавьсан. Маргааш ирэх Улаан Баатрын гал тэргэндэ билет захисан. Одоо би чамтай удаан сууж чадахгүйнш ээ. Замдаа бэлдэх хэрэг олон. Маргааш гал тэргэндэ надыг гаргахаа чи ирэх үү?

Чимитсари: Ошонгүй яахаби? Одоол ханагдаагүй юумэн боло байна. Үглөөдэр танай консульствын хашаагай үүдэндэ би машинаар хүлээжэ байхаб. Хэды сагта бэ?

Сарантуяа: Элчингийн машин манийг төмөр замын буудалд хөргөнэ. Чи тэнд хүлээж бай. Арван цагта байхаа. Москва-Улаан Баатар гэдэг гал тэргэ.

Чимитсари: Тэрэниш мэдэжэ болоно. Би эртэхэн ошоод, хүлээжэ байхаб. Шэдаа хаа, бага урид ерэжэ үзөөрэй.

Сарантуяа: Заа, баяртай. Маргааш уулзатраа (Хасарын таалаад, саашаа ошоно.)

6
Үглөөдэрын Улаан-Угын буудал дээрэ.

Чимитсари: хашаагай үүдэн тээшэ харашаан, ишээ тийшээ ябажа байна. Саанаһаань Сарантуяа гүйжэ ерэнэ.

Сарантуяа: Уучлаарай. Удаан хүлээсэн гү?

Чимитсари: Хүлээлгэншье байдаг юм бээ. Ушараа хэлсэжэ үрдихэгүймнайл шаналмаар байна.

Сарантуяа: Дараа бололцоо байхаш дээ. Би ямар очин очиж байгаа биш. Буцаж ирнэ ч дээ.

Чимитсари: Тийхэл гэжэ найдаад үлэхэхөө ондоо яахаби? Амаралташн удаанай юм гү?

Сарантуяа: Хорин дөрвөн хоногийн. Би хугацанаас урид ирэхыг оролдоно.

Чимитсари: Тийбэлшни ехэ найн байгаа. Эндэхи аршаанда амаржа болохол ха юм. Мүнөөхи хэлсэдэг Түнхэнөөш ошоходомнай хамаагүй.

Сарантуяа: Би аав ээждээ энээн тухай хэлнэ. Зөвшөөрэх байха гэжэ санана.

Чимитсари: Миний дурадхал тухай хуу хэлээрэй.

Сарантуяа: Хэлнэ, хэлнэ. Бүгдэнь хэлнэ. Заа, гал тэргэ ирэх янзатай. Би гүйлээ. (Хүзүүн тэбэрэн, уралын таалана. Тийгээд саашаа гүйнэ. Тээ холохонһоо эрьен ооглоно). Битгий хүлээн ядаарай. Би буцна шүү дээ!

Чимитсари: Ши телеграмма, сахилгаа ябуулаарай! Би угтахаб! Хаягым мэдэнш!

Чимитсари: хойноһоонь харан, гараараа зангаһаар үлэнэ. Хүшэгэ.

ГУУРНААРАА АЛТА БЭДЭРЭГШЭ

Владимир Митыповэй зохёохы ажал тухай

Би Владимир Митыповтэй уулзаха бүхэндөө, зосоомни сула баяр баясхалан түрэлгэ. Юундэб? Энэ ехэ хүндэ асуудал. Гэбшье би энэ өөрынгөө өөртөө табиган асуудалда шадаха зэргээрээ зарим тэдэ харюу үгэхэ зэргэгтэйб.

Би Владимир Митыповэй Египедэй урданай түүхын гайхамшагта дангина Нефертити тухай туужа тэрэнтэй танилсахын, уулзахын урда «Байгал» журналда хэлбэлгэдэ байхадань, ушшалан байнаб.

Тийхэдээ гансата манай буряад уран зохёолдо шэнэ хүнэй эрхэниень, ерэхэдээ тон өөрынгөө харасатай, гүнзэгы бодолтой, ганса Зүүн зүг бэшэ, Баруун Зүгэй урданай, мүнөөнэй байдал найса мэдэхэ хүн байна гэжэ үнэн зүрхэнһөө баярлаа нэм.

Энэ жараад оной тэн манай буряад уран зохёолдо топ жаргалтай, тон үржэлтэй хаһа байгаа. Дондог Улзытуев, Даши Дамбаев, Доржо Эрдэниев, Матвей Осодоев, Мэлс Самбуев, Балдан Ябжанов, Лопсон Тапхаев, Ким Цыденгов, Сергей Цырендоржиев болон бусад ямар нэгэн уна мурэнэй долгин шэнгээр эбхэрэн эржэ, уран зохёолыеньнай үшөө уужам үргэн болоһон байна.

Эднэрэй дунда Владимир Митыпов би боложо, манай буряад уран зохёолой ганса Зүүн зүг бэшэ, Баруун зүг харуула шадаха шадалтай болоһыень гэршэлжэ үгэһэн байна.

Би Владимир Митыповые эгээ түрүүн жаран табан оной зун Николай Дамдиновтай «Байгал» журналда орожо ерэхыень хананаб.

Үндэр, гэбшье Дамдиновһаа нэгэ бага набтар, парихан, нимгэн шара шарайтай, кепкэ малгай доошонь даран үмдэн, хурса харасатай, тон залуухан хубүүн байгаа бэлэй. Геолог мэргэжэлтэй гэжэ абаһаар ойгохоор нэн. Энэ нүхэрнай тийхэдэ бүхы Памир, Саяанаар ябажа, олон тоото экспедициндэ хабаадажа, эдэб шулуунуудые, уула хадануудые малтажа, бээ нилээд наранда шаруулан, шүрбэнэ шангатай, ухаан бодоло найса хорһон, газарай шоройе, шулуунуудые оло дахин алхаар алган дээрэ эмиржэ, бутаруулжа, үнгэ зүһыень үзэһэн хүн байгаа.

Мүнөө би Хойто-Байгалһаа ерээб. Эндэ һаяар түмэр харгы баригдахань... Шэнэ город бодохо! - гэжэ тийхэдэ Митыпов «Байгалай» ахалатша редактор Африкан Бальбуурова хэлэ нэн. Уданшьегүй Байгал-Амарай түмэр харгы баригдажа эхилээ нэмнай даа. Энэ барилгын газарай шэнжэлгэдэ Владимир Митыпов өөрынгөө хубитые нилээд оруулан байна.

Владимир Гомбожапович Митыпов 1940 ондо Шэтэ хотодо түрээжэ, хара гаранаа Улаан-Үдэ, Нохон станцида үдэһэн байна. Эсэгэнь багша мэргэжэлтэй, бүхы Шэтэн хойморой буряадуудые номдо хурганан. Загарайн аймагай Добо Енхорто түрэнэ байгаа. Эхэнэ Шэтэн областин Угдаан нотагай нэн.

Владимир Митыпов Эрхүүгэй гүрэнэй университет 1963 ондо дүүргэ. Нүүдлэнь Москвагай Горькийн нэрэмжэтэ Литературна институтда Уран зохёолой Дээдэ курсда хураа. Мүнөө тэрэ Россин Уран зохёолшодой Холбооной лауреат, Россин соёлой габьяата хүдэлмэрлэгшэ, Буряадай арадай уран зохёолшо.

Зүгөөр Владимир Митыповэй ажа ябадалынь, хамаг ухаан бодолнуудынь бүхы зохёолнууд соонь таража, ямар хүн байһаниень намтарһаань дутуугүйгээр харуулжа үгэнэ.

Тэрэ Египедэй Нефертити тухай зохёолоороо буряад уран зохёолдо ороод, удаан Зүүн Зүгэй Чингис хаанай бүри урда хоёр мянган жэлэй саана байһан хунагууд тухай, тэдэнэрэй удамаршад Бальгуур, Тумаани, Модээ тухай зохёол бэшэһэн байна.

Владимир Митыпов эгээ түрүүн философ, хүн түрэлтэнэй урданай түүхэ найн мэдэхэ хүн. Гэбшье энэмни үшөө бага, мүнөөнэй ажабайдалтай урданай ажабайдал холбохо зэргэгтэйб гэжэ ойлгоод, «Талын мүнхэ сэгсүүд» гэжэ тон эрхим туужана бэшэһэн байна.

Энэ туужань мүнөөдэрэй байдал харуула. Залуу поэт Олег Аюшеев Хягата хотын хажууда урданай агы нүхэнүүдэй малталгада хабаадалсана.

Нэгтэ Олег Аюшеев дуратай басаган Ларисадаа ингэжэ хэлэнэ:

- Лариса, бишни энэһнээ түрүүн хоһор шэнги байһан байнаб даа. Ном уншахаһаа бэшэ, ондоо юумые мэдэхгүй ябанаб. Үнэн дээрэ абаад үзэхэдэ, ажабайдал гэшэмнай үргэн, найхан, ганса энэ үглөөнэй агаараар сээжэ дүүрэн амилжа байхамнай юун гоё гэшшэб! Ногоон тала дайда!

Энээнине ямаршы шэрэтэй, зурагтай жэшэхын аргагүй! Амин, амисхаал гэшшэ энэ дэлхэе саашань үргэлжэлүүнэ! - гэбэ.

Владимир Митыповэй бүхы зохёолнуудые, түрүүшын «Хүгжэлтын шата» гэжэ туужаһаа эхилээд, «Мамонгийн хубүүн Фуф» гэжэ элинсэг хулинсагайнай байдал тухай туужа, «Ехэ хармагшадай ерэлгэ» гэжэ ерээдүй тухай туужа хойно хойноһоонь абаад үзэхэдэ, автарай эдэ дүрбэн зохёолнууд соохи героинууд хоорондоо зуун жэлүүдээр, заримандаа арба хори мянган жэлүүдээр, дэлхэйн хэдэн хизараар таһаранхайшые хаа, зосоо бодолоороо нэгэн, хүн түрэлтэнэй урданай баял харанкһаа гэрэлтэ ерээдүй эрмэлзэн ябахание зураглаһан үйлэнүүд болоно.

Энэ юун тухай хэлэнэб гэхэдэ, Владимир Митыповэй манай уран зохёолдо өөрынгөө онсо хууриие эзэлжэ, зохёохы ажалдаа тон хариу салгалтагаар хандадаг байһание гэршэлнэ.

Владимир Митыповэй номууд манай Улаан-Үдэдэ гарахаһаа гадна, оло дахин Москвада, Киевтэ, харин гүрэнүүдтэ хэлбэлгэдэ, тэрэндэ тон ехэ алдар суу асарһан байна.

«Талын мүнхэ сэгсүүд» гэжэ туужыень уншаад, манай ороной гайхамшагта критик, Михаил Шолоховой «Номтон Доной» түрүүшын редактор Юрий Лукич айхабтар ехээр найшажа, «Литературна газетэдэ» бүхэли статья бэшэһэн юм.

Мун Россин Уран зохёолшодой наймадахи стезд дээрэ Россин Уран зохёолшодой холбооной түрүүлэгшэ Сергей Владимирович Михалков өөрынгөө ехэхэн элдхэл соо Владимир Митыповэй зохёолнуудые онсо тэмдэглэжэ, Россин уран зохёолшодой шанда хүртэхыень зууршалан байна.

Владимир Митыпов «Алтан тайгын ноён» гэжэ романаа ехэ удаан, бүхы зохёолнуудһаа үни бэшэһэн юм. Энэ зохёолоо тэрэ хамаг туужануудһаа түрүүн эхилхэн аад, сагаараа эгээ хожом шахуу, нүүлшынгээ «Геологическа поэмэ» урда дүүргэһэн юм.

Энэ зохёол соогоо автор 1918 ондо Баунтын тайга соо болоһон алта бэдэрэгшэдэй хатуу шэрүүн байдал тухай бэшэнэ. Эндэ алтан дээрэ баяжаһан Жухицки, Мухловникова, Ривер, нүгөөдэ талаһаа энэ холын тайга соо үнэн сэхэ байдал тогтоохо гэжэ оролдоһон Зверев, Очир гэгшэд урда урдаһаа бодожо, үхэлэй тэмсэдэ ороһыень тон зүбөөр харуула.

Залуу ябаханаа хойно Владимир Митыпов Баунтын тайгаар зайжа, олон тоото динжэлгэ хэһэн, тэндэхи зоноор хөөрөөдэжэ, революциин урда тээхи зэбүүн муухай, алтанай аласалдаан, худасалдаан тухай найн мэдээдэг байһан, өөрөө нодөөрөөшые үзэһэн байгаа. Тийхэдээ тэрэ ганса алтан мунгэн хүндэ жаргал асардаггүй гэжэ ойлгоо нэн.

Владимир Митыпов бүхы зохёолнууд соогоо хүнэй найн ханаа, үндэр бодол, үнэн сэхэ тэмсэл харуулахые оролдодог юм.

Харин «Алтан тайгын ноён» гэжэ зохёолынь хүнэй зосоохы эгээ муу муухайе яагаад түлхэн гаргахаб, хайшан гээд хүн түрэлтэн гэрэлтэ замда орохоб, энээн тухай баһал тон ехэ тэмсэл хэрэгтэй гэжэ үшөө дахин хануула.

Владимир Митыпов мүнөө алхажа орхижо, гуурһа гартаа бариһаншые хаа, сэдхэхэ соогоо геолог зандаа үлөө.

Хэдэн шэнээн газар малтахада, нэгэ шэмхэ алтан олодог бэ? Энээнине тэрэ найн мэдэнэ. Тиймэһээ бэшэһэн үгэ бүхэндөө тон нарин, нэгэшые үгэ дутуу хэлэнгүй орхиногүй. Угын сан алтанай сэтгэй адли. Сэхын хэлэхэдэ, алтанһаа хураггүй үнэтэй байха.

Владимир Митыпов нүүдэһынгээ «Геологическа поэмэ» гэжэ роман соогоо дэмы геологой ажалые эгээ хүшэр, эгээ үнэтэй ажал гэжэ тоолоногүй. Энэнь тон зүб.

Хүн зоной баялиг газар соогоо байна. Энэ газарые малтахадаа, хүн уураг толгойгоо хүдэлгэжэ, ухаан бодолоо түргэдхэнэ.

Мүнөө Владимир Митыпов оюун бэлгэйнгээ эгээ охин дээрэ ябана.

Бидэ Владимир Митыповэй шэнэ зохёолдонь, өөрын саашанги замдань үшөө ехэ амжалтануудые хүсэнбди!

Цэрен ГАЛАНОВ,
Буряадай Гүрэнэй шангай
лауреат, Буряадай болон
Россин соёлой габьяата
хүдэлмэрлэгшэ.

Понедельник, 4

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - ФИЛЬМ «МОРСКОЙ ВОЛК».
12.00 - ПУТЕШЕСТВИЯ НАТУРАЛИСТА.
12.40 - СЛЕДСТВИЕ ВЕДЕТ КОЛОБКОВ.
13.00-НОВОСТИ,
13.08 - ДЕТЕКТИВ «ИППОДРОМ».
14.50 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
15.15 - Э. РАДЗИНСКИЙ. «В РОССИИ ВСЕ СЕКРЕТ... И НИЧЕГО НЕ ТАЙНА».
ФИЛЬМ 1-й.
16.00-НОВОСТИ.
16.15 - КОМЕДИЯ «ЖАДНОСТЬ».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «СТРЕЛА КУПИДОНА».
ДЕЛО 2002 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.30 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
20.00 - ЖДИ МЕНЯ.
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - СЕМЕЙНАЯ САГА «КРЕСТНЫЙ ОТЕЦ».
(ПОЛНАЯ ВЕРСИЯ).
23.35 - ЦЕРЕМОНИЯ ЗАКРЫТИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЯ В ЮРМАЛЕ.
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
00.55 - ЦЕРЕМОНИЯ ЗАКРЫТИЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ФЕСТИВАЛЯ В ЮРМАЛЕ.
02.10 - ПОДВОДНЫЙ МИР А. МАКАРЕВИЧА.
02.40 - «ТЫСЯЧЕЛЕНИЕ».

БГТРК
6.15 - «САГАЙ СУУРЯАН».
6.35 - РЕК-ТАЙМ.
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»
6.45 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
9.45 - «КАРИБСКАЯ ТАЙНА».
11.45 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
12.00 - ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - ЭКСПЕДИЦИЯ С ИВАНОВ ЗАТЕВАХИНЫМ.
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК
МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
14.30 - ВЕСТИ НЕДЕЛИ.
14.45 - РЕК-ТАЙМ.
14.50 - ГОРОСКОП.
14.55 - МУЛЬТФИЛЬМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.18 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК
18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - «БУРЯД ОРОН».
19.10 - ГОРОСКОП.
19.15 - ТРОИЦКОЕ СЛОВО.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК
21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «КАМЕНСКАЯ». 1 СЕР.
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «МИФЫ БЕЗ ГРИФА». «ДИКТАТОР КРЫМА».
00.55 - «ПРО БИЗНЕСМЕНА ФОМУ».
02.30 - ФУТБОЛ РОССИИ.
03.00 - «ДВЕ СТОРОНЫ ЭКРАНА».
04.45 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
04.55 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.

06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
9.55, 14.35 - «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ-2».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
11.25 - КОМЕДИЯ «РУССКИЙ БИЗНЕС».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00, 02.00 - СЕГОДНЯ.
13.30 - СТРАНА СОВЕТОВ.
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-3».
19.25 - ВНИМАНИЕ: РОЗЫСК!
20.35, 00.45 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
21.50 - «КРОТ». 1 СЕР.
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.30 - «РОССИЯ В ГЛОБАЛЬНОМ МИРЕ. ПЛАТА ЗА ВХОД». ФИЛЬМ 1-й.
03.00 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - СЕРИАЛ.

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00, 23.55 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - СЕРИАЛ.
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА.
9.50 - ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - ФИЛЬМ «ГУСАРСКАЯ БАЛЛАДА».
ПЕРЕРЫВ ДО 17.00.
17.00 - ТИТАНЫ РЕСЛИНГА НА ТНТ.
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.45 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
18.50 - НАШИ ПЕСНИ.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - «ДЖЕЙН ИЗ ПОМЕСТЬЯ «ЗЕЛЕННЫЕ КРЫШИ»».
20.30 - ЗНАКОМЫЕ НЕЗНАКОМКИ.
20.55 - ПОГОДА.
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - КОМЕДИЯ «ПРИДУРКИ».
01.00 - БОИ БЕЗ ПРАВИЛ.

ТИВИКОМ

7.50 - ПОГОДА.
8.00 - ШКОЛЬНОЕ ТВ.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20, 17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «ХОРОШИЙ СЫН».
13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30, 22.30 - «24». ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
18.20 - «Д'АРТАНЬЯН И ТРИ МУШКЕТЕРА».
20.00 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ.
ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - КАЛЕНДАРЬ РАБОТ ОТ А. КУШНАРЕВА.
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
23.05 - «МУХА».

Вторник, 5

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00-НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО».
12.05 - ШУТКА ЗА ШУТКОЙ.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - ДЕТЕКТИВ «УБИЙСТВО В СТАРОМ СТИЛЕ».
14.35 - Д/Ф «ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ВСТРЕТИЛ БОГА».
15.15 - «В РОССИИ ВСЕ СЕКРЕТ... И НИЧЕГО НЕ ТАЙНА».
16.00 - НОВОСТИ.
16.16 - ДИКИЕ ШТУЧКИ.
16.40 - КОМЕДИЯ «ГОСПОДИН-ОШИБКА».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «ДУЭЛЬ НА СЕВЕРНОМ КЛОНДАЙКЕ». ДЕЛО 2000 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - «КУМИРЫ».
СВЕТЛАНА КАРПИНСКАЯ.
19.50 - «СОКРОВИЩА МЕРТВЫХ». 1 СЕР.
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «КРЕСТНЫЙ ОТЕЦ».
23.35 - «ШПИОНКА».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
00.55 - НА ФУТБОЛЕ.
01.25 - РУССКИЙ ЭКСТРИМ.
01.55 - «ЧЕРНЫЙ ОКТЯБРЬ».

БГТРК

6.15 - ТАЙЗАН. САМБУ НОРЖИМАЕВ.
6.35 - РЕК-ТАЙМ.
6.40 - ГОРОСКОП.

КАНАЛ «РОССИЯ»

6.45, 8.23, 8.53, 9.23 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!
БГТРК
МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
8.15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

«РОССИЯ»

9.45 - «КАМЕНСКАЯ».
10.50 - «ЦЫГАН».
12.00 - ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.29 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
14.15 - ЭКСПЕРТИЗА.

БГТРК

14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.45 - В ПЕСНЕ - ДУША НАРОДА.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - УЛГУР.
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - «ХУДОО НЮТАГ».
19.15 - АКТУАЛЬНОЕ ИНТЕРВЬЮ.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ.
21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «КАМЕНСКАЯ».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «МИФЫ БЕЗ ГРИФА». «ДОВЕРИЕ И ВЕРОЛОМСТВО».
00.55 - «РАЙ ОБРЕТЕННЫЙ».
02.50 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.

03.05 - «ОТ ЗЕМЛИ ДО ЛУНЫ».
04.10 - «ПЕРЕКРЕСТКИ».
05.00 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.05 - «ЖИЛ-БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
11.25 - ФИЛЬМ «ЛИЧНОЕ ДЕЛО СУДЬИ ИВАНОВОЙ».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00, 02.00 - СЕГОДНЯ.
13.30 - СТРАНА СОВЕТОВ.
14.35, 21.50 - «КРОТ».
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».

БГТРК

18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.35 - МУНХЭ ЗУЛА.
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - ИЗ ФОНДА БГТРК. КО ДНЮ БАЙКАЛА.

НТВ-3

19.25 - «ПРЕСТУПЛЕНИЕ И НАКАЗАНИЕ».
20.35, 00.45 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.30 - ГОРДОН.
03.35 - СЕРИАЛ «ВОРЫ». 1 СЕР.
04.20 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ НА ЗАВТРА.

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - МУЛЬТФИЛЬМ.
8.00 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - СЕРИАЛ.

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00.
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - СЕРИАЛ.
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30, 20.45 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - «ПРИДУРКИ».
13.10 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
19.00 - ЗАПРЕТНАЯ ЗОНА.
20.00 - «МУЖСКАЯ РАБОТА». 1 СЕР.
21.00 - ОКНА.
22.00 - ДОМ.
23.00 - ФИЛЬМ «СУМАСШЕДШИЕ НА СТАДИОНЕ».
01.00 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ

ПРОФИЛАКТИКА ДО 16.55.
16.55 - ПОГОДА.
17.00 - «КИБЕР-9».
17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
18.20 - ФИЛЬМ «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА». 1 СЕР.
19.55 - ПОГОДА.
20.05 - МУЗ.
ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
22.30 - «24». ПОГОДА.
23.05 - «ВРАГ МОЕГО ВРАГА».

Среда, 6

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
11.05 - «КОРОЛЕВА МАРГО». ЗАКЛ. СЕР.
12.05 - «КУМИРЫ».
СВЕТЛАНА КАРПИНСКАЯ.
12.35 - ДИСНЕЙ-КЛУБ.
13.00 - НОВОСТИ.
13.05 - ФИЛЬМ «ЧЕЛОВЕК БЕЗ ПАСПОРТА».
14.55 - НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ.
15.15 - «В РОССИИ ВСЕ СЕКРЕТ... И НИЧЕГО НЕ ТАЙНА».
16.00 - НОВОСТИ.
16.15 - ДОК. СЕРИАЛ «СПЕЦНАЗ». «БРОНЕПОЕЗД XXI ВЕКА».
17.00 - КОМЕДИЯ «НАДЕЖНЫЕ ЛАПЫ».
18.30 - ДОК. ДЕТЕКТИВ «ХРОНИКА ОДНОГО УБИЙСТВА». ДЕЛО 2002 ГОДА.
19.00 - ВЕЧЕРНИЕ НОВОСТИ.
19.20 - СМЕХОПАНОРАМА.
19.50 - «СОКРОВИЩА МЕРТВЫХ».
21.00 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».
22.00 - ВРЕМЯ.
22.30 - «КРЕСТНЫЙ ОТЕЦ».
23.35 - «ШПИОНКА».
00.30 - НОЧНОЕ «ВРЕМЯ».
01.00 - Д/Ф «ПРОХОРОВКА. УКРОЩЕНИЕ «ТИГРА»».
01.30 - «ГЕНИИ И ЗЛОДЕИ».
02.00 - ТРИЛЛЕР «ЛИЦО НАПРОТИВ».

БГТРК

6.15 - ГУЛАМТА.
6.40 - ГОРОСКОП.

«РОССИЯ»
6.45, 8.23, 8.53, 9.23 - ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. 8.15 - ДЕЛОВОЕ ВРЕМЯ.
8.45 - БАЙГАЛ.
9.15 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»
9.45 - «КАМЕНСКАЯ».
10.50 - «ЦЫГАН».
12.00 - ВЕСТИ.
12.20 - КОРОТКОЕ ЗАМЫКАНИЕ.
13.20 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. 14.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
14.40 - РЕК-ТАЙМ.
14.45 - БАМБААХАЙ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

15.00 - ВЕСТИ.
15.20 - ЧТО ХОЧЕТ ЖЕНЩИНА.
16.10 - «СЕМЕЙНЫЕ ТАЙНЫ».
17.15 - «ПРОСТЫЕ ИСТИНЫ».
17.45 - ЭКСПЕРТИЗА.
18.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

18.20 - БАЙГАЛ.
18.30 - ПОГОДА И РЕК-ТАЙМ.
18.40 - ТАМИР.
18.55 - ГОРОСКОП.
19.00 - ТЕЛЕВИЗИОННАЯ ПРИЕМНАЯ. ДЕНЬ БАЙКАЛА.
19.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.
19.40 - РЕК-ТАЙМ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

19.50 - «КОМИССАР РЕКС».
20.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
21.00 - ВЕСТИ.

БГТРК

МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. 21.30 - ВЕСТИ-БУРЯТИЯ.

КАНАЛ «РОССИЯ»

21.50 - СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!
21.55 - «КАМЕНСКАЯ».
23.00 - «МАРШ ТУРЕЦКОГО-2».
24.00 - «МИФЫ БЕЗ ГРИФА». «СЛУЧАЙНЫЙ ЗАГОВОР».
00.55 - «НОМЕР «ЛЮКС» ДЛЯ ГЕНЕРАЛА С ДЕВОЧКОЙ».
03.05 - ДОРОЖНЫЙ ПАТРУЛЬ.
03.20 - «ОТ ЗЕМЛИ ДО ЛУНЫ».

04.25 - «ПЕРЕКРЕСТКИ».
05.10 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».
05.50 - ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ.
06.00 - ВЕСТИ.
06.15 - КАНАЛ «ЕВРОНЬЮС».

НТВ

6.55 - ПРОГРАММА ПЕРЕДАЧ.
7.00 - УТРО НА НТВ.
10.05 - «ЖИЛ-БЫЛ Я...».
11.00 - СЕГОДНЯ УТРОМ.
11.20 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.
11.25 - КОМЕДИЯ «ВСТРЕТИМСЯ НА ТАИТИ».
13.00, 16.00, 18.00, 20.00, 23.00, 02.00 - СЕГОДНЯ.
13.30 - СТРАНА СОВЕТОВ
14.30, 21.50 - «КРОТ».
15.45 - КРИМИНАЛ.
16.35 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ».
18.30 - «СКОРАЯ ПОМОЩЬ-3».
19.25 - ЧИСТОСЕРДЕЧНОЕ ПРИЗНАНИЕ.
20.35, 00.45 - «УЛИЦЫ РАЗБИТЫХ ФОНАРЕЙ».
23.40 - «КЛАН СОПРАНО».
02.30 - ГОРДОН.
03.25 - «ВОРЫ».

СТС - «БАЙКАЛ»

7.00 - «ЗАК И СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ».
7.25 - «БИТЛДЖУС».
7.50 - «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ВУДИ И ЕГО ДРУЗЕЙ».
8.15, 10.00 - АФИША.
8.30 - «ДРУЗЬЯ».
9.00 - СЕРИАЛ.

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00
17.00 - «ДОРОГАЯ, Я УМЕНЬШИЛ ДЕТЕЙ».
18.00 - «ДРУЗЬЯ».
18.30 - «НОВАЯ СЕМЕЙКА АДДАМС».
19.00 - ДЕВИЧЬИ СЛЕЗЫ.
20.00 - ОСТОРОЖНО, МОДЕРН!
20.30 - ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ.
21.00 - СЕРИАЛ.
22.00 - КИНО НА СТС.
00.30 - ДЕТАЛИ.
01.00 - «КОБРА».

АРИГ УС

8.00 - О, СЧАСТЛИВЧИК!
8.40 - «ЧЕРЕПАШКИ-НИНДЗЯ».
9.30 - ФОРМУЛА УСПЕХА. ПОГОДА. ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
10.00 - ЗАВТРАК С «ДИСКАВЕРИ».
11.05 - «СУМАСШЕДШИЕ НА СТАДИОНЕ».
13.10 - «ЗЕМЛЯ: ПОСЛЕДНИЙ КОНФЛИКТ-2».

ПЕРЕРЫВ ДО 17.00

17.00 - «НОВАЯ ЖЕРТВА».
18.00 - ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО.
18.30 - МУЛЬТФИЛЬМ.
18.55 - ЖИЗНЬ БЕЗ РИСКА.
19.00 - БРЕМЯ ДЕНЕГ.
20.00 - «МУЖСКАЯ РАБОТА».
20.45 - ФОРМУЛА УСПЕХА.
21.00 - ОКНА. ПОГОДА.
22.00 - ДОМ. ПОГОДА.
23.00 - ФИЛЬМ «ТАНДЕМ».
01.00 - ИМПЕРИЯ СТРАСТИ.

ТИВИКОМ

7.50, 20.00 - ПОГОДА.
8.00 - БЕЗУМНЫЙ МИР. ПОГОДА.
8.30, 17.50 - «ПАУЭР РЕЙНДЖЕРС, ИЛИ МОГУЧИЕ РЕЙНДЖЕРЫ».
8.55, 17.25 - «ГАДЖЕТ И ГАДЖЕТИНЫ».
9.20, 17.00 - «КИБЕР 9».
9.45 - «ОБЖ, ИЛИ...».
10.15 - «БАФФИ».
11.15 - «ВРАГ МОЕГО ВРАГА».
13.25 - БЕЗУМНЫЙ МИР.
14.00 - «ВИНО ЛЮБВИ».
14.55 - НАРОД ПРОТИВ.
15.30 - «24». ПОГОДА.
15.50, 21.20 - «ТАЙНЫЙ ЗНАК».
18.20 - «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА».
20.05 - МУЗ.
ПОЗДРАВЛЕНИЯ.
20.30 - «24».
20.55 - «ГРИФФИНЫ».
22.30 - «24». ПОГОДА.
23.05 - ФИЛЬМ «ПЕРВЫЙ БОЙ».

Четверг, 7

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».

НТВ

7.00 - УТРО НА НТВ.
10.05 - «НОВЕЙШАЯ ИСТОРИЯ: КУРСКАЯ ДУГА».

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».

КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС

12.00 - КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС.
13.00, 16.00, 18.00, 20.00 - СЕГОДНЯ.

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СПОРТ, СПОРТ, СПОРТ».

ФАКТОР СТРАХА

13.15 - ФАКТОР СТРАХА.
14.05 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ» - 30 ЛЕТ СПЕЦНАЗУ».

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».

ИГРАЕМ В «КЕНО»

12.50 - ИГРАЕМ В «КЕНО».
12.55 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.

Пятница, 8

Суббота, 9

Воскресенье, 10

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.05 - «НОВЕЙШАЯ ИСТОРИЯ: КУРСКАЯ ДУГА».

НТВ

7.00 - УТРО НА НТВ.
10.05 - «НОВЕЙШАЯ ИСТОРИЯ: КУРСКАЯ ДУГА».

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - ДОБРОЕ УТРО.
10.00 - НОВОСТИ.
10.15 - «ЗЕМЛЯ ЛЮБВИ, ЗЕМЛЯ НАДЕЖДЫ».

КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС

12.00 - КВАРТИРНЫЙ ВОПРОС.
13.00, 16.00, 18.00, 20.00 - СЕГОДНЯ.

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СПОРТ, СПОРТ, СПОРТ».

ФАКТОР СТРАХА

13.15 - ФАКТОР СТРАХА.
14.05 - «СЕМНАДЦАТЬ МГНОВЕНИЙ ВЕСНЫ» - 30 ЛЕТ СПЕЦНАЗУ».

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

7.00 - НОВОСТИ.
7.10 - «СЕЙЧАС ИЛИ НИКОГДА».

ИГРАЕМ В «КЕНО»

12.50 - ИГРАЕМ В «КЕНО».
12.55 - ПОГОДА НА ЗАВТРА.

Бадма Шойдокович Шойдоков в начале Великой Отечественной войны 7 марта 1942 года со своим односельчанином-сангаинцем, будущим кавалером орденов солдатской Славы Бато Дамчеевым, был призван в армию и вскоре в составе 119 гвардейской дивизии начал сражаться с немецкими войсками. Во время боя он получил осколочное ранение в ногу. После месячного пребывания в госпитале, в августе 1942 года стал снайпером. Второе ранение получил в грудь. «Немецкий снайпер твердо намерен был тебя уложить насмерть, но ему не удалось сделать это и ты, без всякого сомнения, вернешься домой живым и здоровым», - так сказал тогда фронтовой хирург.

Получив полуторомесечное лечение, Бадма Шойдоков возвращается в свою дивизию. 27 декабря 1944 года в одном из жесточайших боев его тяжело ранило. После продолжительного лечения в военных госпиталях 16 мая 1946 года он возвращается в свой родной край - Закамну и вплотную занимается обучением и воспитанием детей. Наряду с педагогической работой начал писать художественное произведение, и с тех пор им написано много романов, повестей, стихов...

Следует отметить, прежде всего его роман-трилогию, посвященную теме Великой Отечественной войны, героическим подвигам воинов из Бурятии, а также трудной послевоенной восстановительной работе.

Первый роман трилогии, изданный в 1995 году, называется «Дайсанай ара талада» («В тылу врага»). Он начинается с рассказа о действиях партизан по наблюдению и контролю за стратегически важным участком железной дороги в лесах окрестностей оккупированного города Витебск.

Главный герой романа - бывший кадровый военный служащий и председатель колхоза Дугар Гармаевич Цыбиков, отстав от своей дивизии с двумя другими бойцами. Формирует в том лесу партизанский отряд. Его земляк Содном Баторов назначается батальонным комиссаром, а Дугар Цыбиков - разведчиком роты командира Грачева. Здесь Дугар Цыбиков встречается с девушкой Аленой - учительницей немецкого языка одной из школ Бурятии. С помощью местного лесника Пафнутия Логинова Алену устраивают секретарем-

О трилогии Бадмы Шойдокова

машинисткой командира города Витебск Эриха Шварца.

Эти и другие герои романа при поддержке местного населения освобождают Тамчево, Мухачево, Михайлово и другие деревни, проводят успешные боевые операции, тем самым приближают победу над врагом.

Неожиданно появляется здесь земляк Дугара Цыбикова - фронтовой разведчик Булху Галзутов. Целью его приезда являлось разоблачение Дугара - бывшего председателя колхоза, как врага народа, но ему добиться этого не удается.

В ходе очередных сражений Дугар Цыбиков и Содном Баторов получают тяжелые ранения и обоих отправляют в госпиталь...

Роман «В тылу врага» состоит из 17 глав. Образ каждого героя имеет свою специфическую особенность. Писатель стремился все это выукло показать через их действия.

Одновременно автор обращается к тылу, где день и ночь работают старики, женщины и подростки. В авангарде их - учительница Дарима Дамбаева, которая после окончания уроков проводит систематическую общественную работу среди своих односельчан. В этом автор видит единение фронта и тыла для приближения дня победы над врагом.

Одно из достоинств первого романа Бадмы Шойдокова состоит в том, что боевые действия партизан в тылу врага способствовали приближению времени освобождения действующей армией оккупированных западных территорий страны.

Бадма Шойдоков, по нашему предположению, под образом Дугара Цыбикова подразумевает партизана из Бурятии Гуржапа Очирова.

Второй роман «Үхэл ба амидарал» («Жизнь и смерть») был издан в 1994 году. В нем идет рассказ о событиях второй части Великой Отечественной войны.

Роман начинается тем, что попавший в военный госпиталь Дугар Цыбиков переносит хирургическую операцию по удалению одной половины легких. Он был признан инвалидом войны второй группы и возвращается в свой родной край.

Б.ШОЙДОВ

Несмотря на свое подорванное здоровье, преодолевая боли и трудности, он старается не отставать в разных сельхозработах от стариков и женщин. Появившийся опять Булху Галзутов упорно проводит свою линию по дискредитации Дугара.

Дугар Цыбиков тайком покидает свои родные места и возвращается в действующую армию. Его назначают командиром батареи 76 мм пушек. Он добивается до Берлина. У писателя есть такие строки: «При наводке своей пушки на купол рейхстага, сгорбившись, Дугар падает на землю. Тогда он упал не от попадания вражеской пули, а от недостатка воздуха для оперированных легких».

Так, кратко ознакомившись с двумя романами автора «В тылу врага» и «Жизнь и смерть», посвященными Великой Отечественной войне, можно сказать, что они прочно вошли в золотой фонд бурятских художественных произведений военной тематики и подобные романы пока никем не написаны. Эти романы композиционно очень сложные, много разных образов, у них богатый словарный состав. В весьма сложных вариантах все сюжетные линии тесно связаны между собой.

Третий роман «Тоонто нютаг» («Родной край») вышел в свет в 1998 году. Его основу составил ранее написанный писателем роман «Санага».

Действия происходят после окончания войны. Инвалид

Отечественной войны Дугар Цыбиков снова возвращается в свой родной край. Жители села настойчиво просят его снова возглавить родное хозяйство.

Его старый знакомый Булху Галзутов продолжает преследовать Дугара, в этот раз обвиняет его в попытке ликвидации редкого скота местной породы - яков и хайнаков. Для поддержки своего обвинения он уговаривает заведующего животноводством этого хозяйства Мархуя Модонова. При этом он преследует цель - занять должность руководителя района Соднома Баторова, друга Дугара Цыбикова, собирающегося перейти на руководящую работу в столице республики. Содном Баторов одобряет мероприятия, проводимые Дугаром Цыбиковым по дальнейшему увеличению поголовья яков и хайнаков. В этот раз Булху Галзутов снова проигрывает в затейной им игре.

Все три романа автора достаточно правдиво отражают события и действия их главных героев военного и послевоенного времени.

В целом, литературное творчество Бадмы Шойдокова весьма разнообразно и разносторонне. Мастер слова из Закамны Бадма Шойдокович Шойдоков является автором более 50 художественных произведений.

Его литературное творчество началось в 50-х годах прошлого века, когда были опубликованы его первые книги. Но более зрелые и крупные его произведения, в частности, романы вышеупомянутой трилогии, вышли в свет в 90-х годах. Кроме них, еще в 70-х годах им было издано несколько повестей. В первой из них «Дархан соло» («Солдатская слава»), вышедшей в 1971 году, показаны боевые подвиги полного кавалера орденов Славы - санагица Бато Дамчеева. В республиканском конкурсе эта книга заняла второе место и автору была присуждена премия комсомола Бурятии и Союза писателей республики. Во второй повести «Дайнай дүүрэмсээр» («По окончании войны») нашли отражение отвага на фронте и самоотверженный труд Лубсана Чимитова - кавалера высоких воинских наград Родины, заслу-

женного учителя Бурятии. В 1999 году вышла его следующая повесть «Шэрнин багша» («Учитель Чернин»). В ней нашли отражение обобщенный многолетний опыт работы, лучшие приемы и методы обучения и воспитания учащихся одного из мастеров педагогического труда сельской школы-учителя Чернина.

Особо следует отметить то, что лейтмотивом главных жанров - романов писателя-фронтовика является тема войны и тяжелых послевоенных лет. Своеобразие военной тематики произведений Бадмы Шойдокова состоит в том, что их главными героями становятся прославленные земляки из Бурятии и родной Закамны.

О многожанровом характере произведений писателя свидетельствует тот факт, что, кроме романов и повестей на темы войны и труда, у него много работ по бурятскому фольклору и лирические произведения. К ним относятся сборник улигеров и сказок «Гургал мэргэн и его сын» (1992 г.), сборники стихов на бурятском языке, в том числе «Санага - тоонто нютаг» (1993 г.). Многие его стихи стали текстами песен бурятских композиторов.

Бадма Шойдокович Шойдоков, как педагог с большим стажем работы, внес значительный вклад в дело обучения и воспитания школьников. В настоящее время он продолжает работу по подготовке молодой смены писателей. Сам является одним из основателей и активных членов закамнского районного литературного объединения «Уран-Дүшэ» им. М. Самбуева.

Бадма Шойдоков - участник Великой Отечественной войны, награжден орденами Славы III степени, Отечественной войны I и II степеней и многими медалями, является членом Союза писателей России и Бурятии, Заслуженным учителем Республики Бурятия.

Несмотря на свой преклонный возраст, он активно работает над созданием новых художественных произведений.

Б. ДОРЖИЕВ,
Заслуженный работник
высшей школы
Российской Федерации,
отличник народного просвещения
Российской Федерации,
Заслуженный деятель науки
Республики Бурятия.

Ехэ Цахирта хоёрдохи хабараа совхозой директорээр хүдэлжэ байба. Апрельин һүүл багаар парторг Борис Жигжитовичтэй нютаг дээрээ Шарлуу гэжэ нэрэтэй, урда үдэрын Закамнскада болоһон суглаанай һүүлдэ архи баряад, толгойгоо үбдэнхэй амаралтын үдэр хадан гэртээ хэбтэбэ.

Үдэ болохын тэндэ Шарлуу ерээд, «Хүбаа, бодо, нэгэ тээшэ ябаад ерээ», - гээд, пешэн дээрэ байһан бүдээн уһа һуулгада хэжэ, газар байһан «УАЗ-469» машина дуугаргажа захалба.

Минии хүдэлхэше тэнхээн үгы хэбтэжэл хэбтэнэб.

Шарлуу машина халаагаад, хорёо сооһоо гаргаад, «Бодо, бодо», - гэжэ гар хүлһөөм шэрэжэ бодхооб. Би арай гэжэ нюур гараа угаагаад, «Юун болооб, хаана ошохо гэнэш?» - гэжэдэмни,

НҮҮЛШЫН АГНУУРИ

«Ябая ябая, нэгэ хэрэг болоод байна, ошоһон хойноо хэлэхэб», - гээд, өөрөө рульда һуужа, Анатолий Геннадий хоёрые, буутай шуутай уладые һуулгаба. Ехэ Цахир өөдэ үгсэжэ, Ноёхожо ороод, Буруунай-Убгэнэй байраһаа нэгэ бага үнгэрөөд, нүгөөдэ хоёроо буулгаад, бидэ саашаа ябаад, Бэлшэрэй урда арада сомёогой хажууда машинаа байлгаад, намайе үбһэнэй хорёогой урда, «Ишээ хараад һуугаарай, шамда ерэхгүйд байха, вообщеем һуу» - гээд, гурбан homo адха соомни хээд, арбан зургаадахине барюулжархиба.

Юунэй боложо байһые ойлгожо ядажа һуутарни, хүнүүдэй дороһоо хашхаралдаха дуудабата, һаял солоохой орожо, юундэ буу барюулһыень ойлгожо һуутарни, минии һууһан газарһаа дээрэхэнэ буутай дуун нэршэбэ.

Би хэды сошобошье, намдал ерээгүйн болоо гэжэ һуутарни, баруун таладамни юумэн харшаганаад, эрьжэ харахадамни, зүүн урда хүлөө хуха буудуулшан гүрөөһэн дохолжо ябаба. Буугаа үргэжэ бүтүү наярүүлжархёод харахадамни, дохолон гүрөөһэмни саашаал ошобо. Бушуу буугаа һомолоод,

хойноһоонь буудажархибаб, гүрөөһэн хэбтэшэбэ.

«Ай, бурхан, болоо даа», - гэжэ бодожо һуутарни, үнөөхи гүрөөһэмни бодоод, хоёр хүл дээрээ арай гэжэ эндэ-тэндэ гэшхэнээр саашалба. Би бодоод, хойноһоонь дахажа ябатараа хүсэгдэхгүйд шэнги болоходонь, һуулшынгээ һомоор, хаананшье шагаһанаа мэдэнгүй буудажархибаб.

Баарһан хоёр хүлөө хуха буудуулшан гүрөөһэмни зүүн тээшээ нугараад, голдо ороходонь, хойноһоонь дахажа ошоходомни, Ехэ-Цахирай мультэн дээрэ унашоод хэбтэбэ.

Амья абажа ядаһаар хажуудань ерэхэдэмни, үнөөхи гүрөөһэнэмни хоёр нүдэнһөө мондогор мондогор дуһалнууд унажа байха шэнгээр үзэгдөөд, буудаха гэхэдэм, һомон үгы, буугайнгаа хүрзөөр духадаха болоо гээд, нүдөө анижа ерээд, далайжа, далайжа сохиходомни, амиды амитан толгойгоо хажуу тээшэнь эрьюулхэдэнь, би адажа, мультэн сохижорхибаб. Буутаймни хүрзэ бута хүрөөд унашаба, ядаг юм гэжэ байтарни, нүхэдни ерээд, Геннадий хүзүүгын булгалжа, зобож байһан амитапай амиень таһалаа һэн.

Тэрэ гэнэн саһаа хойшо дахад буу барижа ябаагүйб, тийхэдэ һуулшынхиигээ агһаа бэлэйб.

Бадма АЮРОВ.

Алексей БАДАЕВ,
Буряадай арадай поэт

ДУУНУУДНИ, ДАЛИ ЖЭГҮҮРТЭ ДУУНУУДНИ

Байгша оной августын 25-да түрлөөр 75 наһанайгаа богоһо алхахаяа байнхайб. 24 номой авторби. нүүдэй үедэ дуунай үгүүдыг эдхөөхо шуналтай болонхойб.

Буряад Республикын байгуулагдаһаар 80 жэлэй ойдо зориулагданан түрэл нютаг тухай конкурсо бэлгтэй залуу композитор Пурбо Дамирановтай хамта бэлгтэй «Буряад найхан оромнай» гэлэн дуун шалгаржа, нэгдэххи хуури эзэлб. Үшөө дурдаха болоо хаа, хэдэн жэлэй урда мүн лэ энэ нүхэртэй бэлгтэй дуунай Буряад Республикын гимнын конкурсо хоёрдохи хуурида гараһан юм. Мүн Улаан-Үдэ тухай дуунай конкурсо композитор Юрий Ирдышевтай бэлгтэй дуунай эрхим шанда хүртэһэн байха. «Хит-Парад - Мүгэн Хун шубуун» гэлэн конкурсо удаа дараалан хоёр дахин хоёрдохи хуури эзэлһэн хүнби.

Буряадай бэлгтэй композитор Анатолий Андреевтай «Ивалгани» гэлэн дуу зохёһон һэнди. Энэ дуун Ивалгын аймагай бодото гимн болоо юм гэхэдэ, алдуу болохогүй. Нүүдэй минши тоонто Олон, Хурамша нотазууд тухай үшөө нэгэ дуу түрэлгэй зохёогоо һэнди. «Нютагаа һанажа ябахтайб даа» гэлэн дууе СССР-эй арадай артистка Галина Шойдабаева нотсаархидтам ирагуу гоёор дуулажа үгэлһэн юм. Монголой композитор Б.Наранбаатартай хүдэлжэ эхилэ һэнди. Тийшэжэ буряадай нотазууд тухай «Оронго», «Ошор Булаг», «Ярууна», «Шэрэнги», «Хайраи дуун» гэжэ дуунууд мүнүдлөө һэн. Баяр Батодоржиевтай бэлгтэй «Хүбүүнэй гуниг дуун», «Дуранайм эхин - инаган шамһаам» гэлэн дуунууд залуушуудда ехэ һайшаагдаа. Бэлгтэй залуу Цырен Шойжимиевтай хэдэн дуу зохёогообди. Залуу композитор Лариса Санжиевтай үшөө консерваторидо хуража байханаань сүг

хүдэлжэ эхилэ бэлгтэйбди. Олон гоё найхан дуунууд бэлгтэйбди. Яруунын аймагай түб Нарһата тухай дуун айнагай 70 жэлэй ойдо эрхим шанда хүртэһэн юм. Тийшэжэ энэ дууе дуулаһан Буряадай габьната артистка Светлана Бунеева дуртай дуугаа дуулажа ябһаар.

Дуун боломоор олон шүлэгүүдэй бэлгтэй байхадань, «Буряад үнэн» сониндо заримыень толилжэ, залуушые, наһатайшые композиторнуудта дурдахаяа һанаа хүмби. Минии ойн үдэрнүүдэй урда шэнэ гоё дуунууд мүнүдлэхэ юм һаа гү гэлэн бодол зүрхэ сэдхэлэм хүлгүүнэ.

Хүндэтэ нүхэд! Намда хандаха асуудалнуудай гараа һань, шимэ телефоноор хонходооройты: 41-24-90.

Алексей БАДАЕВ,
Буряадай арадай поэт.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ДУУН

Урданнай байна бүхэли наһан,
Наһаяа зүбөөр эдлэхэ хүсэл,
Юушые бүтээжэ шалаха хүсэн,
Юунтэйш тэмсэхэ бүхэ нүхэсэл.

Дабталга:
Хүнэй бүтээгээгүй юумэ
Хэхээл бидэн хэхэбди.
Хүнэй хэлэгдээгүй юумэ
Хэлэхээл хэлэхэбди.

Урданнай байна бүхэли наһан,
Урма зоригтой хуралсал, ажал,
Алдууһаа аршалха сагаан һэшхэл,
Аюулһаа абарха зөөлэн сэдхэл.

Дабталга:
Урданнай байна бүхэли наһан,
Ухаангүй найхан түрүүшын дуран,
Наранай толон доро мүнүдлэһэн
Наһанай жаргал, хүүгэдэй абяан.

Дабталга:

ХҮЛИСЭ НАМАЯ, ИНАГНИ!

Гитарын хүбшэргэйн шэнхинээн доро
Гайхамшаг шамтаяа нэгтэ золгооб.
Түрүүшээр гитараа шамһаан үлүүгээр
Тооложош болооб, намаяа хүлисэ.

Дабталга:
Эльгэ найхан гитарамни,
Эхин дурымнай үлгүдөө.
Эрхим нүхэрөө хожуулан
Эрхэлүүлэн хүндэлзэл!

Гитарын хүбшэргэйн шэнхинээн доро
Гансахан шамтаяа жаргалаа олооб.
Хүлгэжэ гитараа шамһаан үлүүгээр
Хүндэлжэш болооб, намаяа хүлисэ!

Дабталга:
Гитарын хүбшэргэйн шэнхинээн доро
Гажарһан сэдхэлээ сэлмэгхэн
болгооб.
Эндүүрэн гитараа шамһаан үлүүгээр
Энхэржэш болооб, намаяа хүлисэ!

Дабталга:

УУЛЗАЛГЫН ДУУН

Элдинхэн дэлхэйн уудамда төөрингүй,
Энээбхилэн шинни намхандаа ерээш.
Халуун дурантаяа нэгтэ уулзаад,
Ханилха табисууртай байгаалди даа.

Дабталга:
Огторгой мэтэ олон зантай
Омог дуран хэтэдэ мантай!

Баянхан сэдхэлээ хооһоор үрингүй,
Бадмахан сээгээр шэмэглэн ерээш.
Пайхан дуранай унданһаа хүртэхэ
Гайхама табисууртай байгаалди даа.

Дабталга:
Орёохон сагайнгаа хөмороон соогуур
Хонгёохон аялгаа эзэлгэн ерээш.
Арюун жаргалаа хожуулан эдлэхэ
Анханай табисууртай байгаалди даа.

Дабталга:

ШИННИМ ЗҮҮЛГЭ НЭН БЭ НЭЛИГ

Тэнгэрээр шубуухай мэтээр элиһэн
Тэрэ үүр сайлганай намжар сагые
Панаашыггүй байтарни һэргээдэг болоо
Пайхан шинним зүүлгэһэн бэһэлиг.

Дабталга:
Алтанш бэшэ, мүнгэнш бэшэ,
Аймшагтай үнэтэй бэлэг.
Заяан хубним хубилгаһан
Хүндэ ехэтэй бэһэлиг.

Сэдхэлэй манан соогуур ялас гэнхэй
Сахилгаан шэнгээр үнгэрһэн сагые
Ойлгоошыггүй байтарни һэргээдэг болоо
Омог шинним зүүлгэһэн бэһэлиг.

Дабталга:
Паруулан гунгаар сээжым дайраһан
Панаандам элиһэн зандаа сагые
Мэдээшыггүй байтарни һэргээдэг болоо
Мэргэн шинним зүүлгэһэн бэһэлиг.

Дабталга:

ЖАРГАЛТАЙГАА ОЙЛГООШЫГҮЙБ

Халуунхан сэдхэлдэ һамаараад,
Хабарай хаһа обёороошыгуйб.
Жабхалан дурандаа дашуураад,
Жаргалтай байһанаа ойлгоошыгуйб.

Жаргалтайгаа ойлгоошыгуйб,
Ойлгоошыгуйб даа, халагни!
Нааданхан зугаадаа һамаараад,
Намарай хаһа обёороошыгуйб.

Наартайхан ажалдаа дашуураад,
Наһатай байһанаа ойлгоошыгуйб.
Наһатайгаа ойлгоошыгуйб,
Ойлгоошыгуйб даа, халагни!

Үнэрхэн бүлэдөө һамаараад,
Үбэлэй хаһа обёороошыгуйб.
Үлзыхэн ашадаа дашуураад,
Үбгэрөөд байһанаа ойлгоошыгуйб.

Үбгэрһөө ойлгоошыгуйб,
Ойлгоошыгуйб даа, халагни!

ХАЛАГ ДАА, САГНАЙ ҮНГЭРШӨӨЛ!

Барюулха байгаалби шамдаа
Арюухан сээгэй багһаа.
Харин сээгнй, халаг даа,
Хададаа үни хагдаршоол.

Халаг даа, хагдаршоол сээгнй,
Хададаа хагдаршоол, хүлисэ!

Барюулха байгаалби шамдаа
Арюухан дуранай багһаа.
Харин дурамни, халаг даа,
Харгыхан замдаа хүйтэршөөл.

Халаг даа, хүйтэршөөл дурамни,
Харгыдаа хүйтэршөөл, хүлисэ!

Барюулха байгаалби шамдаа
Арюухан жаргалай багһаа.
Харин жаргални, халаг даа,
Харилсангүйгөөр дэгдэшоол,

Халаг даа, дэгдэшоол жаргални,
Палхинда дэгдэшоол, хүлисэ!

ДУРЛАХАДАА, БИ ЗЭМЭТЭЙ ГҮБ?

Гайхамшаг һонин дэлхэй дээрэ
Гайтайхан юумэн боложол байдаг.
Басаганда дурлааб, зэмэтэй гүб?
Басаган нам тээшэ харанашгүй.

Дабталга:
Дурлахадаа, би зэмэтэй гүб?
Дурлаха, жаргаха наһан лэ.
Дуулим талын сээгхэндэ
Дурлангүйгөөр яахаби?
Ондоо басагад олон ааб даа,
Оронхон Буряаднай уужам дайда.
Энээхэн басаганһаа бэшэ хэнш
Эдирхэн наһандам хэрэггүйл даа!

Дабталга:
Байтараа юумэн заһарна бээ,
Баярлаха сагууд байхал байха.
Басаганда дурлааб, зэмэтэй гүб?
Басаганш оройдоо зэмэгүйл даа.

Дабталга:

ДУУДАН МАНАА АБААШЫТ!

Хэгсуу хүйтэн газамнай,
Хабшуу тээһэ жабартай.
Дуран гэдэг Ордондоо
Дуудан манаа абаашыт!

Дабталга:
Дууша залуу хаһаннай,
Дурлан байха наһаннай!

Сэлгэ дулаан хабарнай
Сээгэ набшын хангалтай.
Дуран гэдэг Ордондоо
Дуудан манаа абаашыт!

Дабталга:
Одоош золтой бидэндэ
Ондоо юуншые хэрэггүйл.
Дуран гэдэг Ордондоо
Дуудан манаа абаашыт!

Дабталга:

ДУРАГУЙБ ШАМДА, ХҮЛИСЭ!

Тайбанхан хабарай һалбараан соогуур
Танилсаабди гэжэ намай бү даха.
Сэнгэжэ ябаа залуу басагадай
Сэбэрхэн нэгэниниһ эмнихэл байха.

Дабталга:
Дуулимхан талын уудамда
Дурагуйб шамда, хүлисэ!

Халуунхан нажарай бусалгаан соогуур
Ханилаабди гэжэ намай бү даха.
Нахилзан ябаа залуу басагадай
Наартайхан нэгэниниһ эмнихэл байха.

Дабталга:
Дуулимхан намарай зэрэлгээн соогуур
Дурлашоолби гэжэ намай бү даха.
Зохидхон шэгтэй залуу басагадай
Золтойхон нэгэниниһ эмнихэл байха.

Дабталга:

ХҮБҮҮН, ХҮЛЭЭД ГЫШ!

Ула майлаар улаабхинай
Улаалзайнууд ямар найхам!
Уран хээтэй хибсэ шэнгээр
Урдаһаашни ялбаан байхал.

Ялбаан байгаа улаалзайе
Ябууд дундаа хуһалангүй,
Палбархын, хүбүүн, хүлэггүш -
Палбаршахадаа үшөө найхан!

Улаалзайдал сэбэр зулгы
Уймар дүүхэй ямар найхам!
Улаан зүрхыш, эмниг шэнгээр,
Ургалхадаад, эмнин байхал.

Эмнижэ байгаа дүүхэйе
Энээн һагад мэхэлэнгүй,
Палбархын, хүбүүн, хүлэггүш -
Палбаршахадаа үшөө найхан!

НАНГИН ДУРАМ ЕРЭЭ ГҮ?

Бурхан багшын зарлигаар
Буял һүзэг олонхойб.
Шэжэр гэгээн тэнгэридэ
Шүтэдэгхэн болонхойб.

Дабталга:
Налгай илдам дангина
Намай юундэ һэрэггэб?
Наһан соогоо бэдэрхэн
Нангин дурам ерээ гү?

Жэстэй һонин зүүдэндэ
Жэгүүр дали олонхойб.
Энхэ гэгээн тэнгэридэ
Элидэгхэн болонхойб.

Дабталга:

ЕХЭЭР УЯРААБ

Гайхан ябаха нангин хизаар,
Пайхан эмээл, тоборюу хазаар.
Паншаг сагаан эхэ нютагаа,
Пахюуһа мэтээр, гамнан ябааб.

Дабталга:
Жэгүүр борохон жэргэмэл
Жэгтэй һониноор жэргэжэ,
Эжэл хонгёо хоолойһоонь
Эсэлэн зүрхэм һэргэнэ.
Эсэлэн зүрхэм һэргэжэ,
Жэргэмэл мэтээр жэргэнэ.

Уужам дайдам үнгын сээгэе
Урдан дэлгээд, намаяа уряа.
Паруул гэгээн бага наһаяа
Панан дурдан ехээр уярааб.

Дабталга:

ЯАГААБИШИ ДАА, ЯНЖИМА!

Үдлүгөө хотодо нүүһэршни
Үнихэнш, юрэдөө, болоогүйл.
Танишагүйгөөр хубилаалши,
Талымнай басаган Янжима.

Дабталга:
Ярьад зүрхэм яншаба,
Яагаабиши даа, Янжима!
Яагаабиши даа,
Яагаабиши!

Нариһан үндэр һүеэ дээрээ
Нахис хотос гэн алхалхадаа,
Хамтадаа наадаһан намайгаа
Хараашгүй болон гараалши.

Дабталга:
Эшгэндэл шуран тэршээхэн
Эршэгэнүүр хаһаш һанагдаа.
Тосхоһонгоо олон хүбүүдэй
Толгойень эрьюулдэг бэлэйш даа.

Дабталга:
Хүнхинөөтэ хотын хүлгөөн соо
Хүдөө нютагшни мартагдаа гү?
Сэдхэлээр арюухан бэлэйшиши,
Сэбэрхэн басаган Янжима!

Дабталга:

ТЭНГЭРИН ГЭРЭЛ

Эндүү алдууем энхэрэн заһажа,
Эршэ зоригой санзай бадаруулна
Дээдхи эзэн Тэнгэрин адистай
Дээрэм сасардаг замшагагүй гэрэл.

Дабталга:
Хүн түрэлгэнэй шүтөөн
Хүхэ мүнхэ Тэнгэри!

Сэлмэг бодоһоор сээжым арюуджа,
Сээгэ наһа сэдхэлдэм һалбаруулна
Дээдхи эзэн Тэнгэрин адистай
Дээрэм сасардаг замшагагүй гэрэл.

Дабталга:
Эхин дуранай түлхюур барюулжа,
Эдир наһыем баяраар хүлгүүлнэ
Дээдхи эзэн Тэнгэрин адистай
Дээрэм сасардаг замшагагүй гэрэл.

Дабталга:

ДУРАН ЕРЭХЭЛ БАЙХА

Дурлаһан зүрхэнэйш уряае
Дуулаагүй хүниие бү гэмнэ.
Пайхан наһатай зохид хүнүүд
Нураггүй олон даа, бү уйда.

Дабталга:
Хэнэйш үзөөгүй намжар дуран
Хэээл нэгэ ерэхэл байха.
Сэдхэлдэш урихан хэн нэгэн
Сээгэ баряад угтажа байха.

Сэхээн зүрхэнэйш уряае
Сэгнээгүй хүниие бү гэмнэ.
Аянхан замдаш зохид хүнүүд
Аргагүй олон даа, бү уйда.

Дабталга:
Омогхон зүрхэнэйш уряае
Ойлгоогүй хүниие бү гэмнэ.
Ойгууршни тааруу зохид хүнүүд
Ойгоргүй олон даа, бү уйда.

Дабталга:

СОЛОНГОС ОЮУТАД БУРЯАД ОРОНДО

«Номгон далайдахы Ази» гэхэн залуушуулай корпус (PAS) тухай дуулаа. Һэн гүт?

Эдэ үдэрнүүдтэ Солонгос Республикаһаа нислэл Улаан-Үдэ хото залуушуулай уласхоорондын 7-хон бүлэг эрхэн байна. Тэднэр «Дүгэ болойд» гэхэн тусхай программы гол зорилгоор Буряад ороноор гурбан неделин туршада аялалха түсэбтэй. Солонгос Республикын 25 оюутад манай хүүгэдэй амаралтын газарнуудаар, хүүгэдэй гэрнүүдээр айлшалаа. Хотын Революциин талмай дээр концерт харуулаа, Буряадай үндэстэнэй лицейдэ арадайнгаа эгээл амтатый эдэ хоолой зүйлүүдые бэлдэж, зоние сайлуулаа. Удаань тэднэр хэдэн хоногоор Байгал далай амархаяа ошохо.

Дже Хо, Ын Генг, Джи Ен, Су Ын гэгшэдтэй манай корреспондент һонирхолтой хөөрөлдөө ябуудла.

Дэхи манай уншагшадта хөөрөжэ үгыт.

Ын Генг: Манай арадай хубсаһан «ханбок» гэжэ нэрэтэй. Эрэ хүнэй үмдэхэ үмдэн «паджи», эхэнэрэй үмдэдэг дэрбэгэр юбкэ «чхима» гэнэбди. Энэ хубсаһа хунараа һайндэртэ, 60 наһанайнгаа ойдо үмдэдэгбди.

- Үдэр бүрин эдэ хоолтнай рис болоно. Эгээл амтатый солонгос эдэн юун бэ?

Дже Хо: Эгээл амтатый эдэ хоол?! (эһэнэ) Кимчи - капустада солонгос зон дуратай.

- Энэ багахан саг соо Улаан-Үдэ хотын ажабайдалтай танилсаал байнат. Ямар бодол, һанамжануудтай болообта?

- Буряад Республикада ажаһуудаг зон һайн һанаатай, уужам сэдхэлтэй байна. Улаан-Үдын Бугын хада маанадта ехэ һайшаагдаа. Байгал далай үшөөшье гоё байха юм бэшэ гү, - гэжэ Солонгос Республикаһаа эрхэн айлшад хэлбэ.

Р.С. Корреспондентын солонгос оюутадтай хөөрөлдэхэдэ, энэ хэлэ һайн мэдэхэ Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан Дарима Баторова туһалаа.

Янжамн ЖАПОВА,
Аша ПРОКИНАГАЙ фото.

- Таанад булга Сеул хотын болоно гүт?

Дже Хо: Бидэ дүрбэн Сеул хотһоообди. Бусаднай Хусана, Тоньчжо, Тиньчжуй хотонуудһаа.

- Ямар гүрнүүдээр аялшалаабта?

Дже Хо: Би Хингад, Япон ороноудаар аялшалан байнаб. Зүгөөр энэ даалгаваряар Буряад Республика ерээб.

- Эрдэм хургуулнтай болохо гэшэ ямар бэрхшээлтэйбэ?

Джи Ен: Залуушуунай эрдэм хургуулнтай болохоо оролдодог. Хоер, дүрбэн жэлэйнье һуралсалай газарнууд бии юм. Дээдэ хургуулнтай болохын тула дүрбэн жэлэй турша соо һураха хэрэгтэй, нинхэдэ заал һаа 60000 түхэриг хахад

жэлэй һуралсалай түлөө түлэнбди.

Ехэнхидэ залуушуул эмшэн, гүрэнэй алба хаагшан, юрист гэхэн мэргэжлүүдые шудалдаг юм. Хүндэтэй, алдаршаһан дээдэ хургуулида һураха гэжэ тэднэр оролдодог.

- Таанад хаана һуранаабта, ямар мэргэжлүүдые шуданаабта?

Дже Хо: Бидэ Сеул хотын Хан Донг, Кенг Хи, Кунг Мин университетүүдтэ һурадагбди. Юрист, гүрэнэй алба хаагшан гэхэн мэргэжлүүдые шудалдагбди.

- Таанай ороной залуушуул КНДР-эй залуушуулнтай ямар харилсаатайбэ?

Дже Хо: Табьад жэл соо бидэ гэр гүрэн тухай юуны мэдэхгүй байгаабди. Нэгэ яһатан

байбашье, соёл, ёһо заншалнай мүнөө үедэ тэд ондоо болонхой. Тээд хилын нээгдэхэдэ, зоний хани харилсаан хүгжэжэ, һайн лэ саг ерэхэ бээ гэжэ найданабди.

- Солонгос оюутад һуралсалайнгаа үедэ хамтын гэр байраар хангалдаг гү?

Ын Генг: Пуралсаала дүүргэтэрээ, оюутад эхэ эсэгынгээ гэртэ ажаһуудаг. Харин ондоо хото газарһаа эрхэн залуушуул хамтын гэр байрада байдаг юм. Хамтын байрын нэгэ таһагта дүрбэн оюутад байдаг, оюутадтай сголово соо хооллодог.

- Концерт гүйсэхэдэ, арадайнгаа хубсаһа хунар тухай тайзан дээр баһаад хөөрөө һинга.

БОЛЬШАКОВ Владимир Георгиевич

Буряад ороной олонинтэ ехэ гээдгэдэ оробо. Гайхамшаг хүн, дүршэл шадабаритай мэргэжэлтэ-мелиоратор, Буряадай АССР-эй мелиорациин ба уһанай ажахын урлын министр, СССР-эй Верховно Советэй депутат Владимир Георгиевич Большаков августын 1-дэ наһа бараба.

секретаряар хүдэлбэ.

Саашанхи жэлнүүдтэ Владимир Георгиевич Буряадай мелиоративна албаны етөлгойдо: түрүүлн Буряадай АССР-эй Министерүүдэй Советэй дэргэдхи Уһанай ажахын хүтэлбэринин даргаар, удаань мелиорациин ба уһанай ажахын министрээр хүдэлбэ. Тэрэнэй хүтэлбэрин дор республика дотор уһалууринн томо ехэ түхэрэлтнүүд баригдан, хүдэлжэ эхилэ һэн.

Владимир Георгиевич республикынгаа арал зондо ехэ хүндэтэй байгаа. Тингэжэ тэрэ СССР-эй табдахи зарлалай Верховно Советэй депутатаар, Буряадай АССР-эй хэдэн зарлалай Верховно Советэй депутатаар һунагданаһан юм.

Олон жэлдэ үүн эхээр ажаллаһанайнгаа түлөө В.Г.Большаков Ажалай Улаан Тугай хоёр орденээр, Эсэгэ Ороноо Хамгаалтын дайнай I болон II шатын орденуудаар, олон медальар шагнагданаһан байгаа.

Владимир Георгиевич энэрхи һайхан сэдхэлтэй хүн һэн. Наһанайнгаа нүүхэргэй хамта тэрэ дүрбэн үхибүүдэ һурган хүмүүжүүлһэн юм.

Владимир Георгиевич Большаковой гэрэлтэ һайхан дурасхаал маанадай зүрхэ сэдхэлдэ ходоодо һанагдажа абахал.

В.Г.Большаков 1922 оной июлини 22-го Буряадай Хяагтын аймагай Хирсан нотагта түрэн юм. Долоон жэлэй хургуули дүүргээд, Хяагтын худөө ажахын техникумэй гидромелиоративна отделенидэ һурахааа орожо, тэрэнэ 1940 ондо амжалтатыйгаар түгэхэһэн байгаа. 1941 оной январь һарада комсомолой уряагаар Канска сэрнэй-авиационно штурманууды бэлдэхэ хургуулида элгээгдэ һэн. Эсэгэ ороноо хамгаалтын Агуухэ дайнай эхилхэдэ, хургуулине болуулжа, бүхы курсантууды фронтдо элгээбэ. 1942 оной декабрь һарада тэрэ хүндөөр шархатажа, 1943 оной ноябрь болотор госпитальнуудта аргалуулаһанай һүүдээр албанһаа табигданаһан байгаа.

Тэрэ хэһэ хэһэ бусад ерэхэдэ, хэһэ хүндөөр шархатаһанһаа наа, Владимир Георгиевич ажалайнгаа намтар эхилэ һэн. 1944 оной май һарада тэрэ Хяагтын худөө ажахын техникумэй турналга-үйлэдбэрини ажахын директорээр томилогдон, удаань элдэб тушаалуудта: коммунальна ажахы даагшын, ажалнадай депутатуудай Хяагта хотын, Мухар-Шэбэрэй аймагай Советүүдэй түрүүлгшын тушаалуудта худонһон байгаа. 1956 онһоо 1961 он болотор В.Г.Большаков КПСС-эй Бэлүүрэй райкомой нэгдэх

Л.В.Потанов, А.Г.Лубсанов, К.А.Будаев, В.И.Халанов, В.О.Гейдебрехт, В.К.Агалов, И.И.Калашников, Ф.П.Ботоева, Б.В.Данилов, Б.Г.Бальжиров, И.М.Егоров, В.В.Перелаяев, О.В.Хышиктеев, Л.Д.Турбянов, Н.И.Быков, Е.М.Пальцев, И.Б.Дагбаев, В.В.Бубинов, С.А.Тимин, Г.А.Айдаев, М.Ц.Гармаев, Д.Ц.Будаев, Н.Я.Концаков, М.Ф.Балсунаев, В.Ж.Цыремпилов, Ю.А.Петров, Г.А.Павлов, С.Н.Булдаев, Б.С.Семенов, С.В.Анганов, А.И.Ветощников, Б.Б.Батоев, С.Г.Казимин, А.В.Смолин.

КОРАБЛЕВ Аркадий Иванович

Буряад Республикын болон Россин Федерациин гүрэнэй, шитын-политическэ ээлтэ мэдэжэ ажал ябуулагша, Буряадай АССР-эй Министерүүдэй Советэй Түрүүлгшын Нэгдэхэ орлогшо байһан Аркадий Иванович Кораблев 74-тэй боложо ябатараа, июлини 30-да Москвада наһа бараба.

А.И.Кораблев 1930 оной мартын 15-да Марини АССР-эй Куженерскэ районой Черный Ключ тосхондо гаряшан-колхознигой бүлэдэ түрэн юм. 1947 ондо Русско-Шойско дунда хургуули амжалтатыйгаар дүүргээд, М.Горькин нэрэмжэтэ Поволжско лесотехническэ институтдай ой модоной инженерэй факультетдэ һурахааа ороо һэн. 1952 ондо институтта дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр СССР-эй Ой модоной промышленностин министрствын эльгээлтээр залуу мэргэжэлтэ Кораблев Буряад орондо ажаллахаа эрээ һэн. Байгалай леспромхозой үйлэдбэрини таһагай ахалагша инженерээр тэрэнине томилохон, уданһыегүй энэ таһагайнгаа дарга болобо. 1954-1960 онуудта Аркадий Иванович Байгалай леспромхозой ахмад инженерээр, директорээр хүдэлбэ.

1960 ондо дүршэл шадабаритай, үүсхэл эдэбхитэй инженер

Л.В.Потанов, А.Г.Лубсанов, К.А.Будаев, В.И.Халанов, В.О.Гейдебрехт, В.К.Агалов, И.И.Калашников, Б.В.Данилов, Б.Г.Бальжиров, И.М.Егоров, В.В.Перелаяев, О.В.Хышиктеев, Л.Д.Турбянов, Н.И.Быков, Е.М.Пальцев, И.Б.Дагбаев, С.А.Тимин, Г.А.Айдаев, М.Ц.Гармаев, Д.Ц.Будаев, В.В.Булдаев, Б.С.Семенов, С.В.Анганов, А.С.Айсуев, Л.Д.Шопхоев, В.И.Курочкин, А.Т.Кобылкин, Ц.Д.Дондуков, М.С.Щекотова, П.И.Скоблов, В.Я.Коклин.

Кораблевые «Забайкалесе» комбинатад үйлэдбэрини таһагай даргын тушаалда дэбжүүлэ һэн. Энэл жэлэй август һарада тэрэ ахмад инженерээр томилогдоод, энэ тушаалдаа 10 жэл соо хүдэлһон байгаа. Эдэ жэлнүүдтэ комбинат үйлэдбэрини нэгдэл, түгэс оньһожоруулагдаһан үйлэдбэритэй предприятит болгогдон байгаа. Имагтал эдэ жэлнүүдтэ республикын гол мурэнүүдээр модо урахуулга болуулагдажа, модоной түүхэй эд үр эхэтэйгээр ашаглалга нэбтэрүүлгэдэжэ эхилэ һэн.

1974 оной май һарада Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Зарлигаар А.И.Кораблев Буряадай АССР-эй Министерүүдэй Советэй Түрүүлгшын орлогшоор, харин энэл жэлэй август һарада республикын Министерүүдэй Советэй Түрүүлгшын Нэгдэхэ орлогшоор дэбжүүлгдэһэн юм. Буряад ороной дээдэ хуралда ажаллаха үедөө Аркадий Иванович экономико, промышленность ба социальна һалбарине хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулан байгаа.

1979 оной март һарада А.И.Кораблев СССР-эй түлишын промышленностин министрэй орлогшоор томилогдобо. Советскэ Союзай бутаран халаһанай һүүлээр

Аркадий Иванович Россин Түлишын-элшэ хүсэниг мивистерствэдэ хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлэ һэн. Энэ албан зургаанһаа наһанайнгаа амаралтада гараһан байгаа.

Хаанашье ажаллаа наа, Аркадий Иванович хүдэлмэридөө бээд бүрин хүсэдөөр элсүүлдэг, бүхы асуудалнууды гүнзэгыгөөр бодожо үзөөд, шийдэхэдэ хүн һэн. Тэрэ Буряад оронине, хүн зониеһе һайн мэдэдэг, тэдэнэй нэрэ хүндэдэ хүртэдэг байгаа.

Олон жэлдэ ажаллаһанайнгаа, амжалтанууды туйлаһанайнгаа түлөө А.И.Кораблев Лениний, Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэй Тэмдэгтэй» орденуудаар, олон медальнуудаар шагнагданахай. «Буряадай АССР-эй табьяата инженер» гэхэн хүндэтэ нэрэ зэргэ тэрэндэ олгогдонхой.

Гайхамшаг хүн, бэлигтэй бэрхэ хүтэлбэригшэ, энэрхи сэдхэлтэй эсэгэ, үгэ эсэгэ наһа бараба. Аркадий Иванович Кораблев тухай ариун һайхан дурасхаал манай зүрхэ сэдхэлдэ хэтэдэ үлэхэл.

Буряадай АССР-эй Министерүүдэй Советэй Түрүүлгшын Нэгдэхэ орлогшо байһан **КОРАБЛЕВ** Аркадий Ивановичай наһа бараһан ушараар Буряад Республикын Президент болон Правительство түрэлхидтэнь, дүтынэ хүнүүдтэ гүнзэгы шаналаар гашуудалаа мэдүүанэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахмад редактор А.А.АНГАРХАЕВ.
Редактор Г.Х. ДАШЕЕВА

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, И.Б.ДАГБАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Н.Д.НАМСАРАЕВ, (генеральна директорэй 1-дэхэ орлогшо - ахмад редакторай орлогшо), Г.В.САМБЯЛОВА (секретариатые хүтэлбэрилэгшэ-генеральна директорэй орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), Д.Д.ЭРДЫНИЕВА (харюусалгата секретарь); таһагууды даагшад: В.ГОМБЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, Б.В.БААДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвиллин үйлэс, 23. Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн".
E-mail: uten@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 2 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хамтын хэблэг - 49650. Хэблэлдэ тушаагдаһан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэхэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхэ газетэ 2400 хэблэгээр хэблэгдэ. Директорэй телефон: 21-40-45. Б-0079-дэхн номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахмад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхэ орлогшо - ахмад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахмад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-50-52; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-60-21; «Морин хуур», «Вершинь» журналнуудай, «Буряад Республикын Хуулита шийдэхбэринүүдэй суглууларин» редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутадтай ажабайдалай болон олонинтын хүдэлмэрини, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээлэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерини - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмэслэгдэхэдэгүй, мүн авторнуудтань бусаадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, шотагай нэрнүүдэй бэлгэды хэзайгүрүүлһан ушарта авторнууды харюусалгатай. Редакция һанамжа авторайхитай адл бэлэ байса магад.